

**Türi vallas Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuulepargi
detailplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju
strateegilise hindamise
programm**

Nimetus: Türi vallas Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm

Töö tellija: Türi Vallavalitsus
Reg nr 75033460
Järva maakond, Türi vald, Türi linn, Hariduse tn 3, 72213
E-post vallavalitsus@tyri.ee

Planeeringu konsultant: AB Artes Terrae OÜ
Reg nr 12978320
Tartu maakond, Tartu linn, Tartu linn, Küttri tn 14, 51007
Tel 509 1874
E-post heiki@artes.ee

projekti juht ja planeeringu koostaja, ruumilise keskkonna planeerija (tase 7, nr 163359), volitatud maastikuarhitekt-ekspert (tase 8, nr 155390) Heiki Kalberg; planeeringu koostaja, ruumilise keskkonna planeerija (tase 7, nr 202002) Jürgen Vahtra

KSH koostaja: LEMMA OÜ
Reg nr 11453673
Harju maakond, Tallinn, Kristiine linnaosa, Värvi tn 5, 10621
Tel 505 9914
E-post info@lemma.ee

KSH juhtekspert, KMH litsents KMH0153, Piret Toonpere

Huvitatud isikud: TMV Green OÜ
Reg nr 16162236
Harju maakond, Tallinn, Haabersti linnaosa, Meistri tn 16, 13517
E-post jaanus.kivirand@tmvpower.ee

Evecon Wind OÜ
Reg nr 10340323
Saare maakond, Saaremaa vald, Kuressaare linn, Lossi tn 3, 93819
E-post info@evecon.ee

Sunly Wind OÜ
Reg nr 14937897
Harju maakond, Tallinn, Põhja-Tallinna linnaosa, Telliskivi tn 60/5, 10412
E-post info@sunly.ee

Riigimetsa Majandamise Keskus
Reg nr 70004459
Lääne-Viru maakond, Haljala vald, Sagadi küla, Mõisa/3, 45403
E-post rmk@rmk.ee

Töö versioon: 7.06.2024

1 Sisukord

Sissejuhatus.....	5
1. Detailplaneeringu lähteseisukohad.....	7
1.1 Planeeringu eesmärk ja vajadus	7
1.2 Detailplaneeringu vormistamine ja koosseis	7
1.3 Lähtealused	8
1.4 Detailplaneeringuga lahendatavad ülesanded.....	8
1.5 Detailplaneeringuga kavandatav tegevus	9
1.5.1 Tuulikud ja nende paigutus	9
1.5.2 Vundament.....	11
1.5.3 Montaažiplatsid.....	12
1.5.4 Teed	12
1.5.5 Elektriühendus	13
1.6 Seos strateegiliste planeerimisdokumentidega.....	13
1.6.1 Riiklikud arengudokumentid.....	13
1.6.2 Järvamaa omavalitsuste energia- ja kliimakava	14
1.6.3 Türi valla arengukava aastateks 2024–2028.....	15
1.6.4 Türi valla üldplaneering	15
2 Detailplaneeringuala ja eeldatavalt mõjutatava keskkonna kirjeldus.....	19
2.1 Asustus ja maakasutus	19
2.2 Geoloogiline ehitus ja hüdrogeoloogilised tingimused.....	20
2.3 Pinnavesi	20
2.4 Looduskaitsetised objektid ja alad	20
2.5 Taimestik	22
2.6 Linnustik.....	23
2.7 Rohevõrgustik.....	24
2.8 Kultuuripärand.....	25
2.9 Kliima	26
3 Asjakohaste mõjude hindamise, sh KSH programm.....	27
3.1 Eesmärk.....	27
3.2 Metoodika	27
3.3 Alternatiivid.....	27

3.4	Asjakohaste mõjude selgitamine ehk KSH sisuline ulatus.....	28
3.4.1	Võimalik mõju looduskeskkonnale	28
3.4.2	Võimalik mõju inimese tervisele, sotsiaalsetele vajadustele ja varale	34
3.4.3	Mõju maastikule, sh visuaalne mõju	36
3.4.4	Jäätmeteke	37
3.4.5	Võimalik mõju kultuuripärandile	37
3.4.6	Võimalik mõju kliimamuutustele ja kliimakindlus.....	37
3.4.7	Piiriülese keskkonnamõju esinemise võimalikkus.....	38
3.4.8	Kumulatiivse mõju võimalikkus arvestades teiste ümbruskonna arendusprojektidega	38
3.4.9	Muud mõjud.....	39
4	Osapooled ja KSH ekspertgrupp.....	40
5	Ajakava	43
Lisad	45
	Lisa 1 – Detailplaneeringu ja KSH algatamise otsus	45

Sissejuhatus

Türi Vallavolikogu 29. märtsi 2023. a otsusega nr 37 (lisa 1) on algatatud Türi vallas Kõdu, Lauri ja Lungu külade alal tuulepargi detailplaneering (edaspidi ka *DP*) ja keskkonnamõju strateegiline hindamine (edaspidi *KSH*). Detailplaneeringu eesmärgiks on selgitada Türi valla üldplaneeringuga määratud tuulepargi alal välja vastava ala ruumiline võimalik terviklahendus, sh tuulikute parameetrid (kõrgus, võimsus, paigutus).

Planeeringu lähteseisukohad on planeerimismenetluses algatamisel või pärast algatamist koostatav dokument, milles planeeringu koostamise korraldaja kirjeldab planeeringu koostamise vajadust, eesmärki ja ülesandeid, mida planeeringuga kavatakse lahendada, esitab planeeringu koostamise eeldatava ajakava ning annab ülevaate planeeringu koostamiseks vajalike uuringute tegemisest ja planeeringu koostamise kaasatavatest isikutest.

Türi üldplaneeringu alusel tuleb suure tuulegeneraatori¹ (edaspidi kasutatakse mõistet *tuulik*) rajamiseks koostada detailplaneering ja sellele läbi viia keskkonnamõju strateegiline hindamine.

KSH esimeseks etapiks on KSH programmi koostamine. KSH programm:

- määrab keskkonnamõju strateegilise hindamise ulatuse, lähtudes strateegilise planeerimisdokumendi iseloomust ja sisust;
- sisaldab eeldatavalt mõjutatava keskkonna kirjeldust;
- sisaldab strateegilise planeerimisdokumendi seoseid muude strateegiliste planeerimisdokumentidega;
- selgitab strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega eeldatavalt kaasnevat olulist keskkonnamõju, sealhulgas mõju inimese tervisele, piiriülese keskkonnamõju esinemise võimalikkust ja võimalikku mõju Natura 2000 võrgustiku alale;
- kirjeldab keskkonnamõju strateegilisel hindamisel kasutatavat hindamismetoodikat;
- nimetab isikud ja asutused, keda strateegilise planeerimisdokumendi alusel kavandatav tegevus võib eeldatavalt mõjutada või kellel võib olla põhjendatud huvi selle strateegilise planeerimisdokumendi vastu;
- sisaldab keskkonnamõju strateegilise hindamise ja selle tulemuste avalikustamise ajakava, mis tuleneb strateegilise planeerimisdokumendi koostamise ajakavast;
- sisaldab andmeid strateegilise planeerimisdokumendi koostaja kohta ning programmi koostanud juhteksperdi nime ja eksperdirühma koosseisu, nimetades, milliseid valdkondi ja millist mõju hakkab iga eksperdirühma kuuluv isik hindama;
- kirjeldab asjaomaste asutuste ja isikute esitatud seisukohti.

KSH programm on aluseks keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande koostamisele. KSH aruanne on planeeringu lisa. Detailplaneeringu koostamisel tuleb arvesse võtta keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemusi.

Planeerimisseaduse (edaspidi *PlanS*) § 4 lg 2 p 5 kohaselt on planeerimisalase tegevuse korraldaja ülesanne planeeringu elluviimisega kaasnevate asjakohaste majanduslike, kultuuriliste, sotsiaalsete ja looduskeskkonnale avalduvate mõjude hindamine, sealhulgas keskkonnamõju strateegilise hindamine

¹ Türi valla üldplaneeringus loetakse suureks tuulegeneraatoriks üle 50 m kogukõrgusega tuulegeneraatorit.

Türi vallas Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm Versioon: 7.06.2024

korraldamine. KSH raames kavandatakse asjakohaste majanduslike, kultuuriliste, sotsiaalsete ja looduskeskkonnale avalduvate mõjude hindamist käesolevas dokumendis kirjeldatud ulatuses.

1. Detailplaneeringu lähteseisukohad

1.1 Planeeringu eesmärk ja vajadus

Kavandatava tegevuse eesmärgiks on Türi vallas Kõdu, Lauri ja Lungu külade territooriumile jäävale üldplaneeringuga ettenähtud perspektiivsele tuuleenergia alale tuulepargi ja selle toimimiseks vajaliku taristu püstitamise ja elektriliitumise põhivõrguga. Elektrituulikute arv ning kavandatav maksimaalne kõrgus selguvad DP koostamise käigus.

Detailplaneeringu ala suurus on orienteeruvalt 1006 ha ning on arvestatud, et detailplaneeringu koostamise protsessi käigus võib planeeringuala tuulepargi tehnovõrkude rajamise eesmärgil laieneda. Detailplaneeringuala laiendamise vajaduse tekkimisel täiendatakse detailplaneeringu koostamist eraldi otsusega ning vajadusel kaasatakse detailplaneeringu protsessi laienenud alale jäävate maade omanikud.

Detailplaneeringu eesmärk on selgitada Türi valla üldplaneeringuga määratud tuulepargi alal välja vastava ala ruumiline võimalik terviklahendus, sh tuulikute parameetrid (kõrgus, võimsus, paigutus). Detailplaneeringuga muudetakse maakasutuse sihtotstarbeid osaliselt elektrienergia tootmise ja jaotamise ehitise maaks (vajadusel moodustatakse eraldi krundid) ning määrata ehitusõigus tuulikute ja energiasalvestite rajamiseks. Detailplaneeringuga lahendatakse ka kruntidele juurdepääsud, teelad, tehnovõrkudega varustamine ning heakorra küsimused. Lisaks määratakse kitsendustega alad ja vajadus maa avalikku kasutusse võtmiseks või servituutide seadmiseks. Ehitistena on kavandatud rajada elektrialajaam, energiasalvesti või -salvestite koht või kohad ja tuulikud ning nende toimimiseks vajalik taristu, samuti ühendusteel.

Detailplaneeringu koostamise vajadus tuleneb PlanS § 125 lg 1 p-st 4, mille kohaselt tuleb koostada detailplaneering olulise ruumilise mõjuga ehitise ehitamiseks kui ehitise asukoht on valitud üldplaneeringuga. Tuulepark² on vastavalt Vabariigi Valitsuse 01.10.2015. a määrusele nr 102 „Olulise ruumilise mõjuga ehitiste nimekiri“ olulise ruumilise mõjuga ehitise.

1.2 Detailplaneeringu vormistamine ja koosseis

Detailplaneering peab kehtestamiseks esitamisel vastama riigihalduse ministri 17.10.2019 määrusele nr 50 „Planeeringu vormistamisele ja ülesehitusele esitatavad nõuded“.

Detailplaneering koosneb joonistest, seletuskirjast ja lisadest. Graafiline osa vormistada mõõtkavas M1:500...M1:2000 (mõõtkava määrata koostamisel, oluline on loetavus). Lubatud on jooniseid esitada alade kaupa.

Detailplaneeringu koosseisus esitada:

- tugiplaan geodeetilisel alusel tehnovõrkude ja olemasolevate krundipiiridega;
- kruntimise skeem;
- hoonestuse/ rajatiste skeem, võib olla koos planeeringujärgse kruntimise skeemiga;
- tehnovõrkude skeem;
- tuulikuparkide elektrivõrguga liitumise skeem;

² Tuulepark vabariigi valitsuse 26.06.2003 määruse nr 184 „Võrgueeskiri“ tähenduses on mitmest elektrituulikust ning elektrituuliku omavahel ja neid liitumispunktiga ühendavatest seadmetest, ehitistest ning rajatistest koosnev elektrijaam.

- liiklusskeem planeeringualal;
- heakorrastus- ja haljastusskeem;
- keskkonnaabinõude skeem (võib olla ka seletuskirjas);
- seletuskiri.

Planeering tuleb esitada Türi vallavalitsusele eskiisstaadiumis, kooskõlastamiseks ja avalikustamiseks. Planeeringu KSH programm ja aruanne tuleb esitada värvitükis paber kandjal (2 eksemplari) ja digitaalselt.

Lõplik planeering komplekteerida vallale esitamiseks paber kandjal kahes eksemplaris, elektrooniliselt pdf failidena ning muutmist võimaldavas ArcGIS *.shp formaadis (koos kaardifailiga (nt .aprx), mis võimaldab kasutamisel säilitada planeeringujooniste väljatrüki kujunduse).

1.3 Lähtealused

Detailplaneeringu koostamise lähtealusteks on:

- Türi valla üldplaneering, milles on kirjeldatud tuulikuparkide rajamise põhimõtted;
- üldplaneeringu koostamise raames teostatud tuulikuparkide asukohavaliku analüüs, milles on kirjeldatud ala piirangud ja kitsendused;
- naaberomavalitsuste kehtivad üldplaneeringud.

1.4 Detailplaneeringuga lahendatavad ülesanded

Põhiseisukohad:

- moodustada elektrituulikute rajamise suunatud sihtotstarbega tootmismaa krundid nii, et nad oleksid võimalusel maksimaalselt põllumassiivide servades, miks mitte ka metsalagendikel;
- määrata kruntidele ehitusõigused ja hoonestusalad elektrituulikute, neid teenindavate alajaamade, teede ja elektrivõrgu rajamiseks;
- määrata elektrituulikute asukohad arvestades kõiki mõjusid (sotsiaalseid, keskkonnaalaseid jne). Sotsiaalsete mõjudena mõeldakse otsest mõju elukeskkonnale arvestades kaugusi, müra visuaalset müra, varjutamist;
- määrata eraldi krundid alajaamadele ja teedele, mis saavad avaliku kasutuse;
- planeerida teed nii, et vältida põllumaa massiivide tükeldamist;
- tuulikute ja alajaamade vahelised ülekandeliinid lahendada maakaabelliinidega, alajaamadest edasi on lubatud planeerida õhuliine;
- määrata kindlaks detailplaneeringu elluviimise etapid ja tähtajad.

Transpordivõrgustik ja muu infrastruktuur:

- teedevõrgu määramine detailplaneeringualal:
 - transpordivõrgu ja muu infrastruktuurist tekkivate kitsenduste määramine;
 - teede kaitsevööndi laiendamise ja vähendamise juhud ja korrad;
- määratakse ühenduste vajadus ja asukohad. Teede asukohtade määramisel arvestada sellega, et Türi vald on põllumajandusele orienteeritud ja maatulundusmaade tükeldamine teedega ei ole üldiselt aktsepteeritav;
- seadustest tulenevate piirangute nagu maantee kaitsevööndid, tehnovõrkude kaitsevööndid detailplaneeringus numbriliselt märkimine ei ole vajalik. Need võivad muutuda ja detailplaneeringut muuta ei saa – viidata seadusandlusele ja tulevikus muutuda võivatele õigusaktidele.

Tehnovõrgud ja rajatised:

- määrata tuuleparke teenindavate liinide trassikoridorid ja liitumispunktid (vajadusel algatatakse maa-ala laiendamiseks lisaplaneeringualasid trasside lahendamiseks);
- määrata tulekustutusvee võtukohad ja vajadusel lisada uusi.

Elektrituulikud:

- asukoha valiku selgitamine (kaugused eluhoonetest, loodusobjektidest, kaitstavatest liikidest);
- jälgida üldplaneeringu seletuskirja tuulegeneraatori püstitamise tingimusi;
- püstitada võib ainult uusi elektrituuliku, kasutatud tuulikute kasutamine on keelatud.

Rohevõrgustiku toimimine, rohealad ja loodusmaastikud:

- rohevõrgustiku toimimist tagavate tingimuste täpsustamine;
- selgitatakse välja planeeringualal eksisteerivad loodus- ja poollooduslikud maastikud ning kirjeldatakse vajalikke režiime koosluste, märgalade ja veekogude säilimiseks;
- tuulepargiala ulatub osaliselt maakonnatasandi rohevõrgustiku suurele tugialale (T8);
- antakse juhtnõore rohealade väärtuste säilitamiseks ja arendamiseks ning luuakse alused nende sidumiseks tuuleenergiaaladega (nt tuulikud metsa);
- määratakse võimalikud ehitustingimused.

Kaitstavad loodusobjektid:

- täpsustatakse kaitstavad ja väärtuslikud loodusobjektid ja maastiku üksikelemendid;
- tehakse ettepanekuid väärtuslike alade ja loodusobjektide säilimiseks (vajadusel).

Müra normtasemete kategooriad:

- määratakse detailplaneeringu koostamisel tulenevalt õigusaktidest, sh üldplaneeringust;
- müra- ja saastetundlike objektide kaitsetingimuste määramine.

Maaparandussüsteemid ja neist lähtuvad kitsendused:

- koostöös Põllumajandus- ja Toiduametiga määrata kindlaks olemasolevad töötavad drenaazisüsteemid põldudel ja nende kaitse vajadus.

Sundvalduste seadmine ja sundvõõrandamine:

- vajadusel määrata detailplaneeringuga

Muud ülesanded:

- detailplaneering koostatakse koostöös arendajatega;
- detailplaneeringuga sätestada detailplaneeringu elluviimise põhimõtteid (taristute väljaehitamise seotud kohustused, servituutide vajadused) ja tähtajad.

1.5 Detailplaneeringuga kavandatav tegevus

1.5.1 Tuulikud ja nende paigutus

Tuuleparkides kasutatakse tänapäeval valdavalt kolmelabalisi horisontaalteljega tuuliku. Käesolevas dokumendis on eeldatud, et tuulepargis soovitakse kasutada just selliseid tuuliku.

Juhtivate tuulikutootjate tuulikute kõrgeimad seeriatootmises olevad mudelid on teadaolevalt kuni 290 m tipukõrgusega. Tänapäevaste tuulikute tiiviku ehk rootori diameeter on vahemikus 100–180 m ja torni/masti kõrgus 100–200 m.

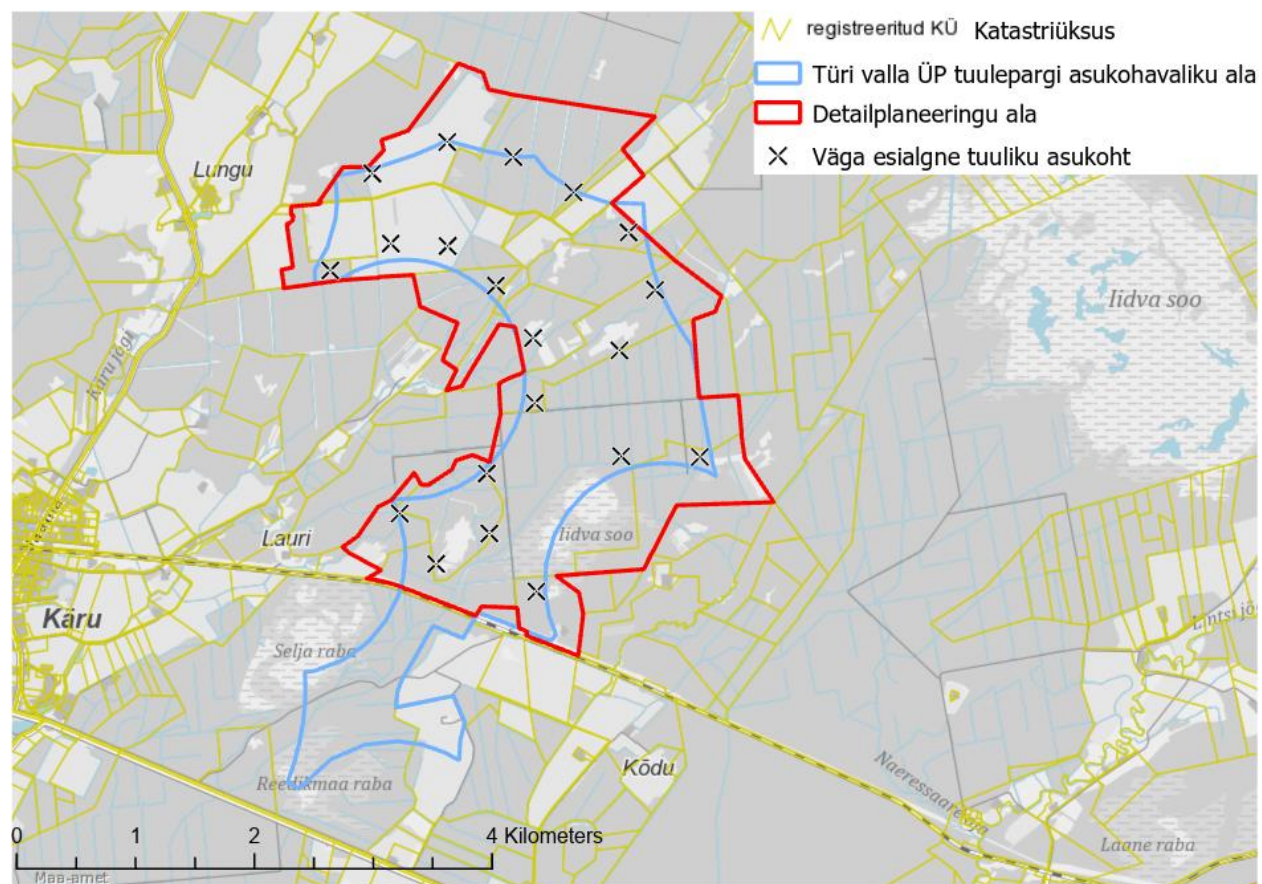
Tuulikud värvitakse tavapäraselt naturaalselt tooni (valge või hall) mati värviga. Lennuohutuse tagamiseks on tuulikute gondlitel punast värvi märgutuled.

Seeriatootmises olevate maismaa tuulikute maksimaalne võimsus ulatab käesoleval ajal juba 7 MW-ni³. Seeriatootmises olevad tuulikud on võimsusega 4–5 MW. Senini on tuulikute võimsus seoses tehnoloogia arenguga olnud pidevalt suurenev. Tuulikud toodavad energiat, kui tuule kiirus on vahemikus 3–25 m/s.

Tuulikuid paigutatakse tuulepargis valdavas tuule suunas üksteisest ligikaudu 5–9 rootori diameetri kaugusele ja teistes tuule suundades ligikaudu 3–5 rootori diameetri kaugusele. Kaugus sõltub tuulikute tehnilistest nõuetest, soovtavast tootlusest ja tuuleoludest.

Antud detailplaneeringu puhul tuleb tuulikute paigutamisel lähtuda Türi valla üldplaneeringus seatud tuulegeneraatori ja suure tuulegeneraatori püstitamise tingimusi. Planeeringu lähteseisukohtade ja programmi koostamise etapis ei ole teada tuulikute täpseid asukohti. Planeeringust huvitatud isikute poolt on koostatud esialgne tuulikute paigutuslahendus (Joonis 1), mis võib oluliselt muutuda lähtudes planeeringu koostamisel läbiviidavatest uuringutest ja tuvastatavatest kitsendustest. Arvestama peab, et esialgne tuulikute paigutuslahendus on koostatud viisil, mille korral tuulikute ja elamute minimaalseks vahemaaks on 1000 m. Arvestades Türi valla üldplaneeringu kohaseid tuulikute rajamistingimusi (vt ptk 1.6.4) on võimalik elamutest 1000 m kaugusele rajada tuulikuid elamu omaniku nõusolekul või juhul kui tuuliku torni kõrgus + rootori diameeter ei ületa 200 m. Tegu on tänapäevases mõistes võrdlemisi väikeste tuulegeneraatoritega. Juhul kui soovitakse rajada tänapäevaseid suuri tuulikuid, siis peab nende kaugus elamutest olema üldplaneeringu tingimuse järgimiseks 1500–1700 m.

³ <https://www.vestas.com/en/products/enventus-platform/V172-7-2-MW>

Joonis 1. Võimalik esialgne tuulikute paiknemine. Alale soovitakse kavandada maksimaalselt 20 tuulikut. Tegu on esialgse skeemiga, mis planeeringu koostamisel võib oluliselt muutuda.

1.5.2 Vundament

Tuulikute vundamendi tüüp ja tehniline lahendus valitakse vastavalt pinnase ehitusgeoloogilistele omadustele. Maismaa tuulikute puhul on levinuimaks vundamentitüübiks gravitatsioonivundament – raudbetoonist vundamendi tüüp, mis hoiab tuulikut püsti raskusjõu mõjul. Gravitatsioonivundament on ka kõige suurema maavajadusega vundamentitüüp.

Tänapäevaste tuulikute vundamendid on kuni 30 m läbimõõduga, mis teeb vundamendi ehitusalaseks pinnaks u 707 m². Vundamendi sügavus sõltub ehitusgeoloogilistest tingimustest. Sügavus võib olla ligikaudu vahemikus 2–6 m. Ühe tuuliku rajamiseks väljakaevatav pinnase maht on seega u 1750 m³ (ehitusprojektid täpsustatakse mahtusid vastavalt ehitusgeoloogiast). Osaliselt kasutatakse väljakaevatud pinnast vundamendi katmiseks.

Soistele aladele ja väikese kandevõimega pinnasele tuulikute rajamisel kasutatakse gravitatsioonivundamendi asemel sageli vaivundamente või kombinatsiooni vaiadest/ankrutest ja gravitatsioonivundamendist. Vaiade kasutamisel on väljakaevatava materjali hulk ja kasutava betooni hulk oluliselt väiksem, samas võivad vaiad ulatuda 10–20 m sügavusele.

Joonis 2. Tuulikute vundamentide tüübid⁴.

1.5.3 Montaažiplatsid

Iga tuuliku püstitamiseks rajatakse nn montaažiplats, millele saab püstitada tuuliku ehituse perioodiks kraana ning muu vajaliku tehnika. Samuti saab seal hoiustada tuuliku detaile püstitamise eelselt. Igal tuuliku tootjal on vastavalt tuuliku mudelile välja töötatud montaažiplatside standardlahendused, mida vajadusel lähtuvalt asukoha eripäradest modifitseeritakse. Montaažiplats rajatakse vahetult tuuliku kõrvale võimaldamaks kraanal tuuliku komponente paika tõsta. Plats peab olema tasane ja piisava kandevõimega. Platsi peale ehitustööde lõppu tavapäraselt ei likvideerita, sest seda võib olla vaja kasutada ka tuuliku hooldustöödeks.

Mida suurem on püstitatav tuulik, seda suurem on ka montaažiplatsi ulatus, sest suurenevad püstitatavate detailide mõõtmed ja kasutatava kraana suurus.

1.5.4 Teed

Kõigile tuulikutele tuleb rajada ligipääsuteed, mis võimaldavad tuulikute rajamist (sh tuuliku komponentide transporti) ja hilisemat hooldust. Teid hoitakse töötavate tuuleparkide puhul aastaringsest ligipääsetavatena. Rajatavad teed peavad olema piisava kandevõimega ja piisavalt laiad. Tuulepargi teede teekatte laius on tavapäraselt u 5 m ja teekoridori laius u 10 m. Tee kurvide ja kallete puhul tuleb arvestada eriti suuremõõtmeliste detailide transpordivajadusega.

Teede ristumisel kraavide või suuremate veekogudega on vajalik truupide/sildade kavandamine. Teede püsivuse tagamiseks võib olla vajalik teega külgnevate sademeveekraavide kavandamine.

Vastavalt Türi valla üldplaneeringule tuleb tuulegeneraatorite kavandamisel arvestada, et tuulegeneraatorid ei tohi avalikult kasutatavatele teedele (sõltumata nende funktsioonist, liigist, klassist

⁴ Annan, D. 2019. Getting Your Wind Farm On The Right Footing. <https://www.golder.com/insights/getting-your-wind-farm-on-the-right-footing/>

ja lubatud sõidukiirusest) paikneda lähemal kui $1,5x(H+D)$ (sealjuures H = tuuliku masti kõrgus ja D = rootori ehk tiiviku diameeter);

- väikese kasutusega (alla 100 auto/ööpäevas) riigiteede puhul võib põhjendatud juhtudel riskianalüüsile tuginedes ja teeomaniku nõusolekul lubada planeeringus elektrituulikuid teele lähemale, kuid mitte lähemale kui tuuliku kogukõrgus ($H+0,5D$);
- väikese kasutusega (alla 100 auto/ööpäevas) kohalike teede puhul võib põhjendatud juhtudel riskianalüüsile tuginedes ja teeomaniku nõusolekul lubada planeeringus elektrituulikuid teele lähemale, kuid üldjuhul mitte lähemale kui tuuliku kogukõrgus ($H+0,5D$). Tulenevalt riskianalüüsist ja kohaliku omavalitsuse kaalutusotsusest on võimalik tuulegeneraatorite rajamine lähemale kui tuuliku kogukõrgus.

Kliimaministri 17.11.2023 määruse nr 71 § 63 lg 5 kohaselt määratakse elektrituuliku vähim kaugus teekatte servast valemiga $L = (H + 0,5D)$, kuid kuna üldplaneeringus kehtivad teedele, kus autosid on enam kui 100 autot ööpäevas, määruuses esitatust suuremad nõudmised, siis lähtutakse nende teede puhul üldplaneeringu kohastest nõuetest.

Tuulikute kavandamisel tuleb arvestada, et tuulegeneraatorid ei tohi raudteele paikneda lähemal kui $(H+D)$ (sealjuures H = tuuliku masti kõrgus ja D = rootori ehk tiiviku diameeter).

1.5.5 Elektriühendus

Detailplaneeringu alale rajatakse vajadusel alajaam või alajaamad. Tuulikud ühendatakse tuulepargi alajaamaga maakaablitega. Maakaablid paigaldatakse kuni 1 m sügavusse kaevikusse.

Tuulepargi alajaam tuleb elektrivõrku müümiseks ühendada jaotus- või ülekandevõrguga. Lähimad võimalikud põhivõrgu alajaamad on Järvakandi alajaam, Türi alajaam ja Kehtna alajaam. Samas on võimalik rajada ka uus alajaam ning liituda sealt 330/110 kV liinile. Ühenduskaablite asukohad täpsustuvad detailplaneeringu menetluse käigus.

1.6 Seos strateegiliste planeerimisdokumentidega

1.6.1 Riiklikud arengudokumendid

Eesti pikaajaline eesmärk on kliimapoliitika põhialuste kohaselt minna üle vähese süsinikuheitega majandusele, mis tähendab järk-järgult eesmärgipärast majandus- ja energiasüsteemi ümberkujundamist ressursitõhusamaks, tootlikumaks ja keskkonnahoidlikumaks. Aastaks 2050 on Eesti sihiks kasvuhoonegaaside heidet vähendada ligi 80% võrreldes 1990. a tasemega. Selle sihi suunas liikumisel vähendatakse kasvuhoonegaaside heidet 2030. aastaks orienteerivalt 70% ja 2040. aastaks 72% võrreldes 1990. a heitetasemega.

01.11.2022. a jõustunud energiamajanduse korralduse seadus sätestab, et aastaks 2030 moodustab taastuvenergia vähemalt 65% riigisisest energia summaarsest lõpptarbimisest. Elektrienergia summaarsest lõpptarbimisest moodustab taastuvenergia vähemalt 100%.

Pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“⁵ seab 2035. aastaks kasvuhoonegaaside netoheite vähendamise 8 miljoni tonni CO₂-ekvivalentile ning seab riikliku kliimanetraalsuse eesmärgi aastaks 2050.

Eesti energiamajanduse arengukava 2030+ ENMAK kirjeldab Eesti energiapoliitika eesmärgi aastani 2030, energiamajanduse visiooni aastani 2050, üld- ja ala-eesmärgi ning meetmeid nende saavutamiseks. Arengukava üheks eesmärgiks on soodustada taastuvatest energiaallikatest toodetava energia tootmise ja tarbimise osakaalu Eestis. ENMAK 2030 kohaselt moodustab aastal 2030 taastuvenergia osakaal Eesti energia lõpptarbimises 50%.

Eesti kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030 strateegiliseks eesmärgiks on suurendada Eesti riigi, regionaalse ja kohaliku tasandi valmidust ja võimet kliimamuutuste mõjuga kohanemiseks. Energeetika ja varustuskindluse eesmärkide seadmisel seab arengukava üheks meetmeks kliimamuutusest tingitud riskide ennetamise energiavõrkudes ja taastuvenergia kasutamisel.

Detailplaneeringuga kavandatav tegevus on kooskõlas riiklike energia- ja kliimaalaste arengudokumentidega.

1.6.2 Järvamaa omavalitsuste energia- ja kliimakava⁶

Aastatel 2022–2023 on valminud Tartu Regiooni Energiaagentuuri poolt dokument „Järvamaa omavalitsuste energia- ja kliimakava“. Teadaolevalt ei ole dokument aga hõlmatavate omavalitsuste volikogude poolt kehtestatud. Nimetatud dokumendi peamine eesmärk on tõsta suutlikkust roheleppest (rohepöördest) tulenevaid eesmärgi koordineeritult valdkondade üleselt ellu viia, juurutada keskkonnasõbralike käitumisharjumusi, tõsta võimekust rakendada kestlikkust tõstvaid tehnoloogiaid ja digilahendusi. Tagada omavalitsuste keskne (ja suunav) roll roheleppe (-pöörde) elluviimisel rohujuure tasandil. Suurendada maakonna kui terviku ja Paide linna, Türi valla ja Järva valla valmidust ja võimet kliimamuutuste mõjudega kohanemiseks ning vähendada nende territooriumil kasvuhoonegaaside emissiooni.

Dokumendi andmetel oli aastal 2019 EKUK uuringu alusel Türi valla KHG koguheide 163,5 tuhat tonni CO₂-ekv, moodustades 42% kogu Järva maakonna KHG koguheitest ja seda põllumajanduse suure osakaalu tõttu. Samuti jääb Türi valda Väätša prügilale, mis jätab jäätmete ladestamisel prügilasse statistiliselt jäätmete heite Türi valla arvestusse.

Energia- ja kliimakava kohaselt pärsivad lokaalse hajatootmise arengut Järvamaal peamiselt riigikaitse piirangud, mis piiravad tuuleparkide ehitamist. Tuulepargid tekitavad häireid õhuseiradarite töös ja sellepärast on kuni 2024. aastani võimalik kuni 150 meetriseid tuulikuid püstitada ainult 13%-le Eesti maismaa territooriumist. Pärast kompensatsioonimeetme rakendamist vabaneb tuuleparkide rajamiseks osa Eestimaast. 2025. aastal lisanduva kompensatsioonimeetmed, mis vabastavad riigikaitsest kõrguspiirangutest kokkuvõttes 60% Mandri-Eesti alast, kus on võimalik kaaluda tuuleenergeetika arendamise võimalusi sh Järvamaal.

Järvamaa kliima- ja energiakava alusel on piirkonna üheks eesmärgiks, et Järvamaa liigub süsinikuneutraalse maakonna suunas aastaks 2050, kus on vähenenud kasvuhoonegaaside heide ja suurenenud süsiniku sidumine. Valdkondlikeks eesmärkideks on energiasõltumatus, -turvalisuse, -

⁵ <https://valitsus.ee/strateegia-est-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia>

⁶ <https://jarva.kovtp.ee/documents/6653157/36629250/J%C3%A4rvamaa+energia-ja+kliimakava.pdf/ca6a6eaf-0f67-48d4-8b5c-4e53ee600b53>

varustuskindluse tõstmine ja taastuenergia ressursside kasutatavuse suurendamine ning energia tarbimise vähendamine ja taastuenergia osakaalu suurendamine lõpptarbimises. Energeetika valdkonna üheks indikaatoriks on taastuenergia võimsuse 22 321 MWh/a suurendamine aastaks 2030 20%.

Järva vallas oli taastuenergia tootjaid 2022. aastal ainult 157 (7422 kW), Paide linnas 179 (9439 kW) ja Türi vallas 182 (5459 kW). Eesmärkide täitmise vaatest peab arvestama, et Türi vald on kavandamas tuuleparke nii juba kehtiva üldplaneeringu kui ka koostatava eriplaneeringuga. Paide linn on kavandamas tuuleparke koostamisel oleva üldplaneeringuga ja Järva vald eriplaneeringuga. Seega eeldada võib, et kõik kolm omavalitsust suudavad maakondliku energiakava väga tagasihoidlikud taastuenergia eesmärgid ise täita. Energiakava kohaste eesmärkide täitmiseks peaks Türi vald juurde kavandama $0,2 \cdot 182 = 36$ kW. Tegu on väga tagasihoidliku eesmärgiga, mille seos süsinikneutraalsuse saavutamisele on vähene. Kuna sellise võimsuse tagab alla ühe tuuliku rajamine, siis energiakava kohase piirkondliku taastuenergia eesmärgi saavutamiseks aastaks 2030 detailplaneeringu koostamine vajalik ei ole. Piirkondlike eesmärkide seadmisel tuleks olla ambitsioonikam, et eesmärgid võimaldaks ka kõrgemal tasemel Eestile seatud eesmärkide täitmist.

1.6.3 Türi valla arengukava aastateks 2024–2028

Türi valla arengukava aastateks 2024–2028 on kinnitatud Türi Vallavolikogu 31.08.2023. a määrusega nr 11. Arengukava kohaselt on Türi vald aastaks 2035 on kliima- ja energiateadlik, säästvat arengut ja ringmajandust hindav omavalitsus.

Arengukava ei käsitle eraldi taastuenergiat.

Detailplaneeringuga kavandatav tegevus ei ole vastuolus Türi valla arengukavaga aastateks 2024–2028.

1.6.4 Türi valla üldplaneering⁷

Türi valla kehtiva üldplaneeringuga on Türi valla haldusterritooriumil olulise ruumilise objektina määratud kolm potentsiaalset tuulepargi arendamise ala. Üldplaneeringuga kavandatud aladel hinnatakse ja määratakse tuulepargi rajamise võimalused ja tingimused detailplaneeringu koostamise menetluses.

Üldplaneeringus on seatud eraldi tingimused väikestele ja suurtele tuulegeneraatoritele. Väikeseks loetakse kuni 50 m kogukõrgusega (kogukõrgus= tuuliku masti kõrgus + tuuliku tiiviku raadius) ja suureks üle 50 m kogukõrgusega tuulegeneraatorit.

Üldplaneeringuga püstitatud üldised tingimused tuulegeneraatoritele on:

- tuulegeneraatori rajamisel väärtuslikule maastikule tuleb eelnevalt hinnata nende mõju väärtuslikule maastikule. Maastikuanalüüs peab sisaldama visualiseeringuid ning analüüsima kas maastiku väärtused säilivad;
 - maastikuanalüüs tuleb koostada enne projekteerimistingimuste taotluse esitamist või peale projekteerimistingimuste väljastamist, kuid siis tuleb analüüs kooskõlastada kohaliku omavalitsusega. Detailplaneeringu koostamise kohustuse korral koostatakse maastikuanalüüs koos detailplaneeringuga;

⁷ kehtestatud 24.11.2022 Türi Vallavolikogu määrusega nr 56

- visualiseeringute koostamisel on soovitatav aluseks võtta 2020. aastal koostatud „Meretuuleparkide arendamise edendamiseks visuaalse mõju hindamise meetodiliste soovitude juhendmaterjal“ või samaväärne meetodika;
- tuulegeneraatoreid ei tohi kavandada vaatekoridoridesse;
- tuulegeneraator ei tohi olla hoonele (v.a eluhoonele), puhke- ja virgestustegevuse maa-alale ning kalmistule lähemal kui $1,5x(H+D)$ (sealjuures H = tuuliku masti kõrgus ja D = rootori ehk tiiviku diameeter) välja arvatud kirjalikul kokkuleppel maaomanikuga;
- tuulegeneraatorite kavandamisel tuleb arvestada, et tuulegeneraatorid ei tohi avalikult kasutatavatele teedele (sõltumata nende funktsioonist, liigist, klassist ja lubatud sõidukiirusest) paikneda lähemal kui $1,5x(H+D)$ (sealjuures H = tuuliku masti kõrgus ja D = rootori ehk tiiviku diameeter). Väikese kasutusega (alla 100 auto/ööpäevas) avalikult kasutatavate teede puhul võib põhjendatud juhtudel riskianalüüsile tuginedes ja teeomaniku nõusolekul lubada planeeringus elektrituulikuid teele lähemale, kuid mitte lähemale kui tuuliku kogukõrgus $(H+ 0,5D)$;
- tuulegeneraatorite kavandamisel tuleb arvestada, et tuulegeneraatorid ei tohi raudteele paikneda lähemal kui $(H+D)$ (sealjuures H = tuuliku masti kõrgus ja D = rootori ehk tiiviku diameeter);
- tuulegeneraatori rajamisel tuleb maksimaalselt säilitada kõrghaljastust- raadamine on lubatud üksnes generaatori aluse pinna ulatuses, selle vahetus ümbruses ning juurdepääsuteede ja tehnovõrkude rajamiseks;
- tuulegeneraatori detailsema lahenduse planeerimisel tuleb jälgida, et tuulegeneraatori ja tuulepargiga kaasnev infrastruktuur oleks paigutatud selliselt, et vääriselupaik säiliks;
- uute õhuliinide rajamisel alajaama (näiteks 20/110 kV nimipingega) ja võrguga liitumise alajaama (110 kV või 330 kV nimipingega) vahel tuleb võimalusel vältida väärtuslikke maastikke ja arvestada õigusaktidest tulenevaid piiranguid. Võimalusel kaaluda antud aladele maakaabelliini rajamist;
- uute ülekandeliinide rajamisel tuuleelektrijaama alajaama ja võrguga liitumise alajaama (110 kV või 330 kV nimipingega) vahel tuleb trassi valikul vältida Natura 2000 alasid;
- Kõnnumaa-Väätsa linnuala ja tuulepargi vaheline puhverala peab olema vähemalt 900 meetrit, et linnualale ei kaasneks tuulegeneraatoritest tulenevate häiringute ebasoodsaid mõjusid;
- tuulegeneraatori rajamisel maardla alale peab maavara olema eelnevalt ammendunud või peab selleks olema saadud maapõueseaduse alusel kooskõlastus või luba. Tuulepargiala asumine maardla alal ei taga maapõueseaduse alusel antava kooskõlastuse olemasolu;
- tuulegeneraatorite detailplaneeringud, ehitusprojektid ja projekteerimistingimused või nende andmise kohustuse puudumisel ehitusloa eelnõu või ehitamise teatis tuleb kooskõlastada Transpordiameti, Kaitseministeeriumi, Siseministeeriumiga, Keskkonnaameti ja Keskkonnaministeeriumiga. Koostööd tuleb alustada menetluse algstaadiumis;
- RMK hallatavatel aladel, mis jäävad üldplaneeringus näidatud potentsiaalse tuulepargi arendamise aladele on tuulepargi ehituse ajal lubatud metsa raadamine ehituseks vajalikus mahus ja ulatuses eelneval kokkuleppel RMK-ga. Pärast tuulepargi valmimist on RMK-l õigus RMK hallatavatele aladele jäävatel tuulepargi aladel jätkata majandataval metsamaal metsa majandamist.

Üldplaneeringuga on seatud järgmised tingimused suure tuulegeneraatori püstitamiseks:

- järgida tuleb ka tuulegeneraatori püstitamise üldisi tingimusi;
- alates kahest suurest tuulegeneraatorist koosnev tuulepark on lubatud püstitada ainult üldplaneeringus või eriplaneeringus kavandatud tuulepargialale;

- tuulegeneraatoreid omavahel ja liitumispunktiga ühendavad seadmed, ehitised ja rajatised on lubatud püstitada ka väljaspoole üldplaneeringus kavandatud tuulepargiala;
- üks suur tuulegeneraator on lubatud püstitada väljaspoole tuulikupargiala, kui lähialal (3 km raadiuses) ei paikne teisi tuulegeneraatoreid;
- **suure tuulegeneraatori minimaalne kaugus elamust on $5 \times (H+D)$ (sealjuures H = tuuliku masti kõrgus ja D = rootori ehk tiiviku diameeter) aga mitte lähemal kui 1000 m ;**
 - elamu omaniku soovil ja detailplaneeringu **menetluse käigus kirjalikult esitatud tahteavalduse alusel** (kui see ei riiva ümberkaudsete elamute omanike õigust tuulegeneraatori ja elamu vahekaugusele vähemalt 1000 meetrit), on lubatud suur tuulegeneraator rajada elamule lähemale;
 - tahteavaldused võib esitada koos detailplaneeringu algatamistaotlusega või detailplaneeringu menetlusprotsessi käigus;
 - kasutuses elamule lähemale kui 500 m ei ole lubatud suuri tuulegeneraatoreid ühelgi juhul paigutada ning kindlasti peab olema tagatud õigusaktidele vastav müra piirnorm (selleks viiakse läbi müra leviku modelleerimine);
- suure tuulegeneraatori minimaalne kaugus tiheasustusalast on 2000 m;
- suure tuulegeneraatori rajamiseks tuleb koostada detailplaneering;
 - detailplaneeringuga kavandatule tuleb läbi viia keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH), mille käigus on suure tuulegeneraatori rajamiseks sobiva ala täpsustamiseks vajalik läbi viia täpsemad uuringud lähtuvalt kohapealsetest looduskaitsealistest tingimustest;
 - KSH koostamisse tuleb kaasata linnustikuekspert, kes hindab mõju linnustikule;
 - läbi tuleb viia mürataseme leviku ulatuse ruumiline hindamine, visuaalse mõju analüüs, varjutuse analüüs (sh modelleerimine), mille tulemusel on võimalik mõjusid täpsemalt hinnata ning näha ette muuhulgas antud olukorras vajalikud konkreetset leevendusmeetmed ning seada arendajale vajadusel täiendavaid kohustusi. Lähtuvalt kohapealsetest tingimustest võib kohalik omavalitsus või muu kooskõlastav osapool nõuda täiendavate uuringute läbiviimist;
 - visuaalse mõju analüüsi koostamisel on soovitatav aluseks võtta 2020. aastal koostatud „Meretuuleparkide arendamise edendamiseks visuaalse mõju hindamise meetodiliste soovituste juhendmaterjal“ või samaväärne meetodika;
 - koostatav KSH peab olema piisava detailsusastmega detailplaneeringule sisendi andmisel ning viimase alusel ehitusloa väljastamisele, milles fikseeritakse detailsed maakasutus- ja ehitustingimused tuulikupargi rajamiseks ning vajadusel keskkonnameetmed (sh seiremeetmed);
- detailplaneeringus tuleb määrata tuulegeneraatorite absoluutkõrgus;
- suure tuulegeneraatori minimaalne kaugus keskkonnaregistris registreeritud metsise elupaikadest on 1 km;
- tuulepargi rajamisega kaasnevat mõju rohelise võrgustiku toimivusele tuleb hinnata kohapõhiselt, kui on teada tuulegeneraatorite ja vajaliku infrastruktuuri paiknemine. Ennekõike on vajalik, et tuulikuparkide detailsema planeeringulahenduse väljatöötamisel arvestatakse rohevõrgustiku sidususega ning nähakse ette erinevad meetmed selle tagamiseks.

Planeering on üldplaneeringukohane, kuna vastav ala on üldplaneeringuga määratud potentsiaalseks tuulepargialaks. Üldplaneeringus on määratud täpsed tingimused tuuleparkide rajamiseks.

Algatamise otsus ei hõlma kaablitrassi servituudiga kinnistuid, sest elektrijaamapõhivõrguga ühendatavate liinide koridoride kriteeriumid määratakse detailplaneerimise käigus.

Vajadusel võib detailplaneeringu protsessi käigus planeeringuala laiendada ühendusliini planeerimiseks. Detailplaneeringuala laiendamise vajaduse korral tehakse selle kohta eraldi otsus ning kaasatakse maaomanikud täiendavalt.

2 Detailplaneeringuala ja eeldatavalt mõjutatava keskkonna kirjeldus

Detailplaneeringu ala paikneb Türi vallas Kõdu, Lauri ja Lungu külade alal. Detailplaneeringu ala pindala on 1006 ha. Tegemist on peamiselt hoonestamata maa-alaga, mis on kaetud metsamaa ja haritava maa kõlvikutega. Detailplaneeringu ala paiknemine on esitatud Joonis 1-l.

2.1 Asustus ja maakasutus

Katastriüksuseid mida detailplaneeringu ala hõlmab, on esitatud Tabel 1-s.

Tabel 1. Detailplaneeringualale jäävad katastriüksused (katastriüksuste andmed seisuga 16.02.2024, Maa-ameti ruumiandmed).

Lähiaadress	Katastritunnus	Asustusüksus	Sihtotstarve	Pindala, m ²
Peetrimetsa	37501:001:0093	Lungu küla	Maatulundusmaa	169 500
Vikandi	37501:002:0872	Lungu küla	Maatulundusmaa	277 200
Lungu-Ingliste tee L2	37501:001:0158	Lungu küla	Transpordimaa	12 724
Vikandi	37501:002:0871	Lungu küla	Maatulundusmaa	744 900
Kurtna	37501:002:0044	Lungu küla	Maatulundusmaa	1 025 000
Lungu-Ingliste tee L3	37501:001:0159	Lungu küla	Transpordimaa	13 984
Kitsametsa	37501:002:0011	Lungu küla	Maatulundusmaa	47 400
Turupõllu	37501:002:0012	Lungu küla	Maatulundusmaa	164 400
Suurmaa	37501:002:0065	Lungu küla	Maatulundusmaa	768 500
Kassilaane	37501:002:0013	Lungu küla	Maatulundusmaa	30 800
Paju	37501:002:0066	Lungu küla	Maatulundusmaa	121 500
Põllma tee	83401:001:0930	Lungu küla	Sihtotstarbeta maa	363
Jõepere	37501:002:0002	Lungu küla	Maatulundusmaa	140 100
Tuka	37501:001:0073	Lungu küla	Maatulundusmaa	24 900
Põllma	83401:001:0477	Lungu küla	Maatulundusmaa	399 800
Laadametsa	83401:001:0478	Lungu küla	Maatulundusmaa	48 100
Ladasmaa	37501:002:0850	Lungu küla	Maatulundusmaa	429 800
Orava	37501:002:0810	Lauri küla	Maatulundusmaa	369 500
Lauka	37501:002:0210	Lungu küla	Maatulundusmaa	694 100
Käru metskond 66	37501:002:0670	Lungu küla/ Lauri küla/ Kõdu küla	Maatulundusmaa	3 844 000
Karusaare	37501:002:0440	Lauri küla	Maatulundusmaa	514 200
Reedikma	37501:002:0230	Lauri küla	Maatulundusmaa	246 900
Käru metskond 119	37501:002:0079	Kõdu küla	Maatulundusmaa	663 800
Vahesaare	37501:002:0091	Kõdu küla	Maatulundusmaa	286 300

Planeeringuala lähiümbruses on valdavalt metsamaa, looduslik rohumaa ja haritava maa kõlvikutega alad. Lähimad hoonestatud kinnistud asuvad u 1 km kaugusel lääne suunas Türi vallas Lungu külas Kontori tee 5 (katastritunnus 83401:001:0712) ja Kontori tee 6 (katastritunnus 83401:001:0448). Lähimaks tiheasustusalaks on planeeringualast 2 km kaugusel edelas paiknev Käru alevik.

Juurdepääs detailplaneeringu alale toimub praegu Kärü–Kädva tee kõrvalmaanteelt (tee nr 20156) kohalike teede kaudu ja Tallinn–Rapla–Türi tugimaanteelt (tee nr 15).

Detailplaneeringuala piirneb lõunast Lelle–Türi–Viljandi raudtee.

2.2 Geoloogiline ehitus ja hüdrogeoloogilised tingimused

Tuginedes Maa-ameti geoportaali geoloogia 1:400 000 kaardilehe andmetele, siis jääb detailplaneeringu ala piirkonda, kus pinnakattes levivad jääjärvelised setted (klibu, liiv, möll, saviliiv, liivsavi, savi), moreen (liivsavi ja saviliiv kividega ning rähk) ja soosetted (turvas). Piirkonnas ei ole teostatud geoloogilist kaardistamist mõõtkavas 1:50 000, mistõttu tasub kaardilehe 1:400 000 andmete täpsusesse suhtuda kriitiliselt.

Vastavalt Maa-ameti geoportaali põhjavee kaitstuse 1:400 000 andmetele jääb detailplaneeringu ala piirkonda kus põhjavesi on enamosalal nõrgalt kaitstud ning detailplaneeringuala keskosas keskmiselt kaitstud.

Detailplaneeringu ala ei kattu ega piirne maardlate aladega. Detailplaneeringu alale lähim maavarade registris arvel olev maardla on 5 km kaugusele lääne suunda jääv Kastna turbamaardla (registrikaardi nr 465).

2.3 Pinnavesi

Detailplaneeringu alast u 440 m kaugusele lääne suunda jääb Kärü jõgi (VEE1129000). Kärü jõgi suubub Pärnu jõkke (VEE1123500). Kärü jõele kehtestatud kalda piiranguvöönd ei kattu tuulepargi arendusalaga. Detailplaneeringuala läbib keskosas Ingliste oja (Kõuna oja) (VEE1129800) ja kagu osas Mädara jõgi (VEE1128900). Ingliste oja (Kõuna oja) suubub Kärü jõkke ning Mädara jõgi suubub Pärnu jõkke. Nii Ingliste oja (Kõuna oja) kui ka Mädara jõele on kehtestatud 50 m ulatuses kalda ehituskeeluvöönd ning 100 m ulatuses kalda piiranguvöönd. Kalda ehituskeeluvööndi ulatuse puhul tuleb arvestada looduskaitseaduse erisustega.

Detailplaneeringu ala jääb pea terves ulatuses erinevate maaparandusehitiste reguleeriva võrgu aladele ehk kuivendusalaadele: MAIMA3 - 6112890060020; MAIMA4 - 6113000020090; PÕIKOJA1 - 6112980020010; MAIMA5 - 6112980020090; SUUR-INGLISTE2 - 6112980020060; LAURI3 - 6112980020060; LEPIKU3 - 6112980020060; LEPIKU2 - 6112980020040; LAURI2 - 6112980020040; SUUR-INGLISTE1 - 6112980020040; MAIMA2 - 6112980020040.

2.4 Looduskaitsealised objektid ja alad

Detailplaneeringu ala ei kattu ühegi kaitsealaga. Detailplaneeringu alale lähimad kaitse- ja hoiualad jäävad põhja suunas 0,6 km kaugusele Piumetsa maastikukaitseala (KLO1000327) ja 1,6 km kaugusele Rumbi looduskaitseala (KLO1000012), ida suunas 1,6 km kaugusele Iidva looduskaitseala (KLO1000240), kagu suunas 3,5 km kaugusele Kolu mõisa park (KLO1200499), lõuna suunas 2,8 km kaugusele Linnumängu hoiuala (KLO2000183), edela suunas 3,0 km kaugusele Kärü mõisa park (KLO1200306) ning lääne suunas 1,4 km kaugusele Kärü looduskaitseala (KLO1000708) ja 5,5 km kaugusele Tillniidu looduskaitseala (KLO1000738) (Joonis 3).

Piiumetsa maastikukaitseala kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide - rabade (7110*), siirde- ja õõtsiksoode (7140), vanade loodumetsade (9010*), rohunditerikaste kuusikute (9050), soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsade (91D0*) kaitse ning nõukogu direktiivi 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta I lisas nimetatud liigi, kes on ühtlasi II kategooria kaitsealune liik, elupaikade kaitse.

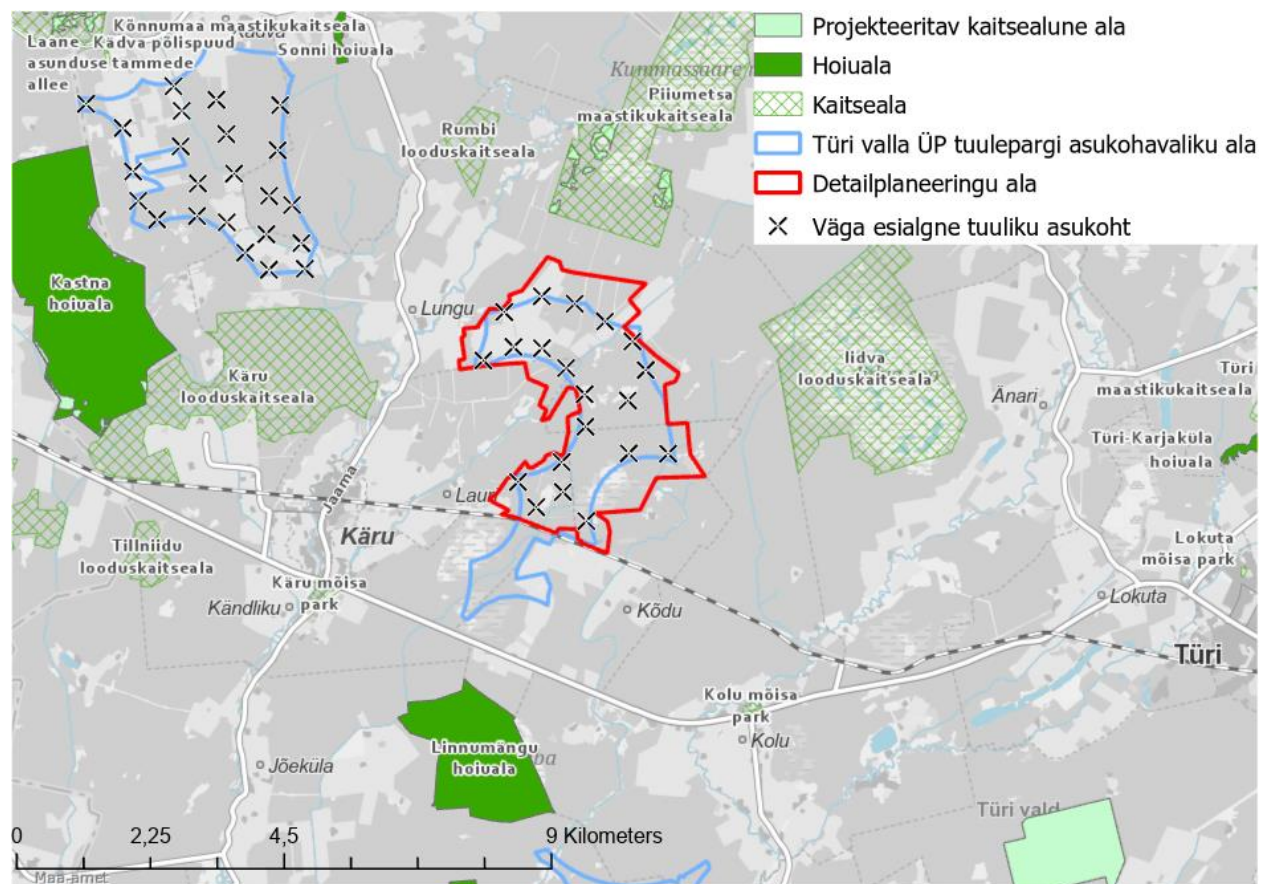
Rumbi looduskaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta metsakooslusi ja kaitsealuseid liike ning kaitsealuse liigi must-toonekure (*Ciconia nigra*) elupaika.

Iidva looduskaitseala on võetud kaitse alla eesmärgiga tagada nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide - rabade (7110*) ning siirdesoo- ja rabametsade (91D0*) kaitse ning nõukogu direktiivi 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta I lisas nimetatud linnuliikide, kellest üks on I ja teine II kaitsekategooria liik, elupaikade kaitse.

Linumängu hoiuala kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide – jõgede ja ojade (3260), rabade (7110*), vanade loodumetsade (9010*), rohunditerikaste kuusikute (9050), oosidel ja moreenikuhjatistel kasvavate okasmetsade (sürjametsade) (9060), soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsade (91D0*) kaitse.

Käru looduskaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta, säilitada ja taastada väärtuslikke metsakooslusi.

Tillniidu looduskaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta metsakooslusi, sealhulgas laane-, salu- ja soovikumetsi, elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) nimetab I lisas. Need on vanad loodumetsad (9010*)³ ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*). Samuti on kaitse-eesmärgiks kaitsta kaitsealuseid linnuliike väike-konnakotkast (*Aquila pomarina*) ja must-toonekurge (*Ciconia nigra*) ning nende elupaiku.

Joonis 3. Kaitse- ja hoivalade paiknemine detailplaneeringuala piirkonnas. EELIS 10.01.2024.

Detailplaneeringu alale ei jää püsielupaikasad. Detailplaneeringu alast 5 km raadiusesse jäävad püsielupaigad on esitatud Tabel 2-s.

Tabel 2. Detailplaneeringu alast 5 km raadiusesse jäävad püsielupaigad.

Püsielupaiga nimi	Kood	Kaugus DP alast, km
Piiumetsa kaljukotka püsielupaik	KLO3002128	2,3
Änari väike-konnakotka püsielupaik	KLO3002037	3,9
Änari väike-konnakotka püsielupaik	KLO3001463	4,5
Kolu väike-konnakotka püsielupaik	KLO3000198	3,4
Kolu väike-konnakotka püsielupaik	KLO3000199	3,5

Detailplaneeringu alale ei jää projekteeritavaid alasid ega üksikobjekte. Alale ei jää I, II ega III kategooria kaitsealuste liikide elupaikasad.

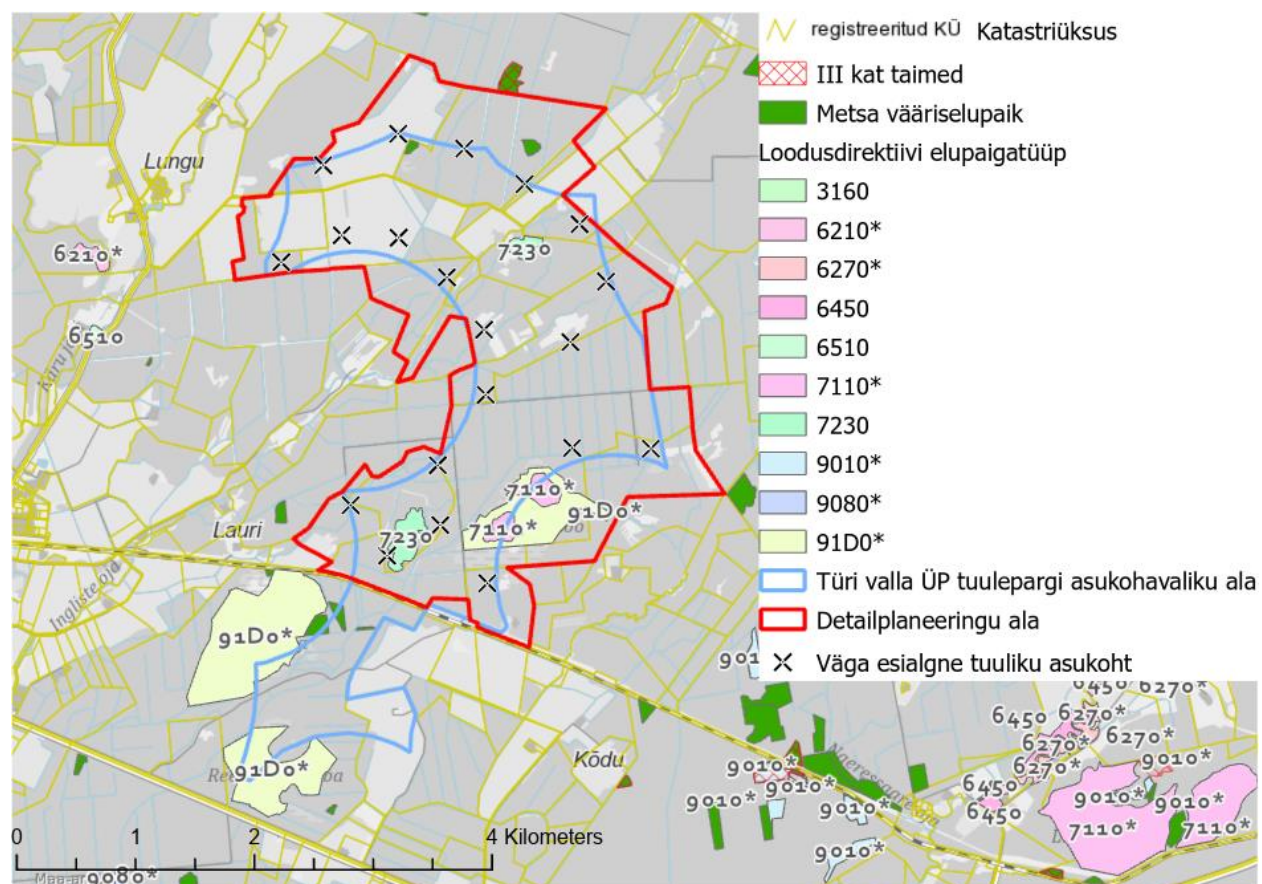
2.5 Taimestik

Detailplaneeringu alale ja selle mõjualasse (taimestiku osas mõjualana käsitletud 300 m ulatust ala) ei jää I ega II kategooria kaitsealuste taimeliikide ega seente ja sammalde kasvukohtasad. Detailplaneeringu ala mõjualasse (u 10 m põhja suunda) jääb III kategooria kaitsealuse taimeliigi sulgjas õhik (*Neckera pennata*, KLO9402813) kasvukoht.

Detailplaneeringu alale jäävad järgmised loodusdirektiivi elupaigatüübid (Joonis 4):

- rabad (7110*);
- liigirikkad madalsood (7230);
- siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) (jääb DP alale ja DP ala mõjualasse).

Detailplaneeringu ala põhja osasse jääb kaks metsa vääriselupaika (VEP124157 ja VEP124158). Lisaks jäävad detailplaneeringu mõjualasse järgmised metsa vääriselupaigad: VEP209191, VEP206284, VEP210544 ja VEP206620 (Joonis 4).

Joonis 4. Detailplaneeringu alale ja selle mõjualasse jäävad loodusdirektiivi elupaigatüübid ja metsa vääriselupaigad.

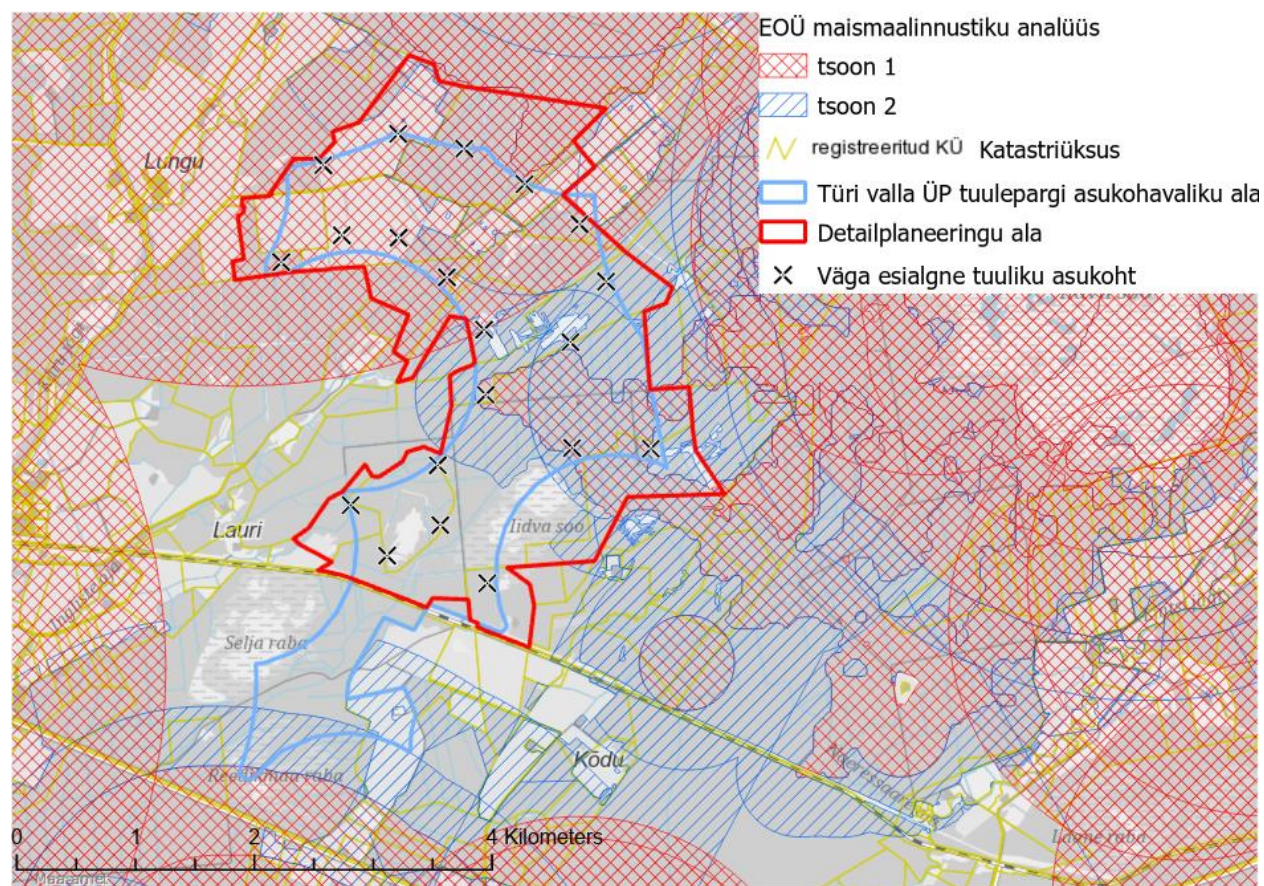
2.6 Linnustik

Detailplaneeringu alale ei jää EELIS alusel ühegi I, II või III kaitsekategooria linnuliigi elupaika. Türi valla üldplaneeringu käigus tuuleparkide asukohavaliku tegemisel arvestati parimat teadmist kaitstavate linnuliikide oluliste elupaikade paiknemise osas.

Lähtudes Eesti Ornitoloogiaühingu ja Kotkaklubi poolt 2022. aasta lõpus valminud maismaalinnustiku analüüsist⁸ on detailplaneeringu ala osas välja toodud kattuvus analüüsi kohaste tsoon 1 ja tsoon 2 aladega (Joonis 5).

Analüüsi kohaselt on tsoon 1 liigi elupaik, kodupiirkonna tuumala või rändekoridor, kuhu tuulikute püstitamine põhjustab negatiivse mõju. Tsooni 1 kattuvatele aladele ei pruugi olla võimalik tuulikuid kavandada. Kui seda tehakse, tuleb erandit eeluuringu ja teadusandmete alusel veenvalt põhjendada.

Täpsem ala linnukaitseliste piirangute vajadus tuleb selgitada KSH koostamiseks läbiviidava linnustiku uuringuga (vt ptk 3.4.1.1). Tähelepanu vajavateks liikideks antud ala puhul on eeskätt must-toonekurg, metsis ja laanepüü.

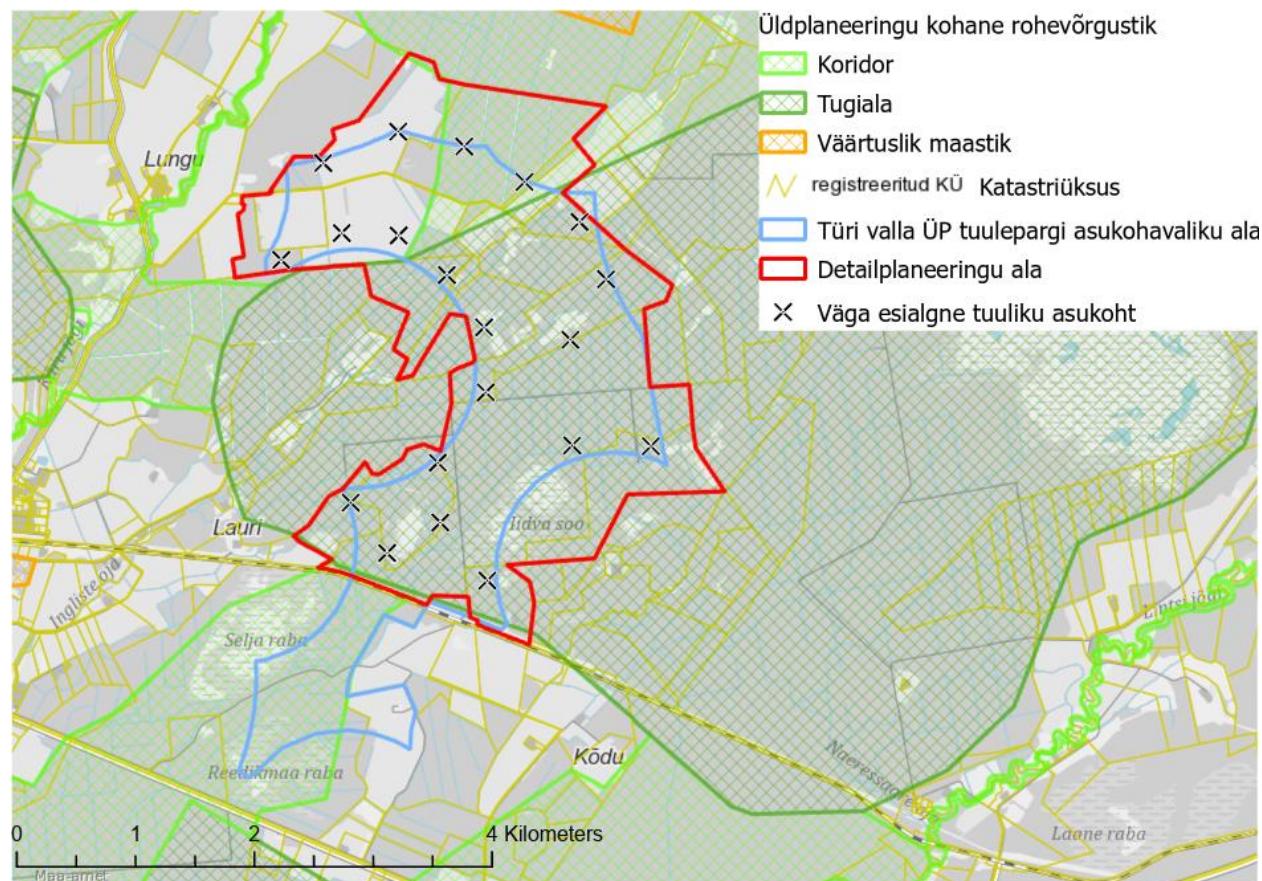
Joonis 5. Detailplaneeringuala kattuvus maismaalinnustiku analüüsi kohaste tsoonidega 1 ja 2.

2.7 Rohevõrgustik

Detailplaneeringu ala kattub suurel määral Türi valla üldplaneeringu kohase rohevõrgustiku alaga. (Joonis 6). Üldplaneeringu kohaselt on rohevõrgustiku eesmärk säilitada maastikuline ja bioloogiline mitmekesisus – metsakooslused, poollooduslikud niidud ja neid ühendavad koridorid. Oluline on maastikulist mitmekesisust suurendavate põlluservade, kraavide, tee- ja metsaservade ning väikesepinnaliste

⁸ <https://kliimaministeerium.ee/elurikkus-keskkonnakaitse/looduskaitse/uuringud-projektid-ja-analuusid#analuuks-ja-lisad>

biotoopide (kivikuhjad ja puittaimestiku ribad põldude vahel) säilimine. Rohevõrgustikku jääval katastriüksusel ei tohi looduslike ja poollooduslike alade osakaal langeda alla 80%.

Joonis 6. Türi valla üldplaneeringu kohase rohevõrgustiku ja väärtusliku maastiku paiknemine detailplaneeringu ala suhtes.

2.8 Kultuuripärand

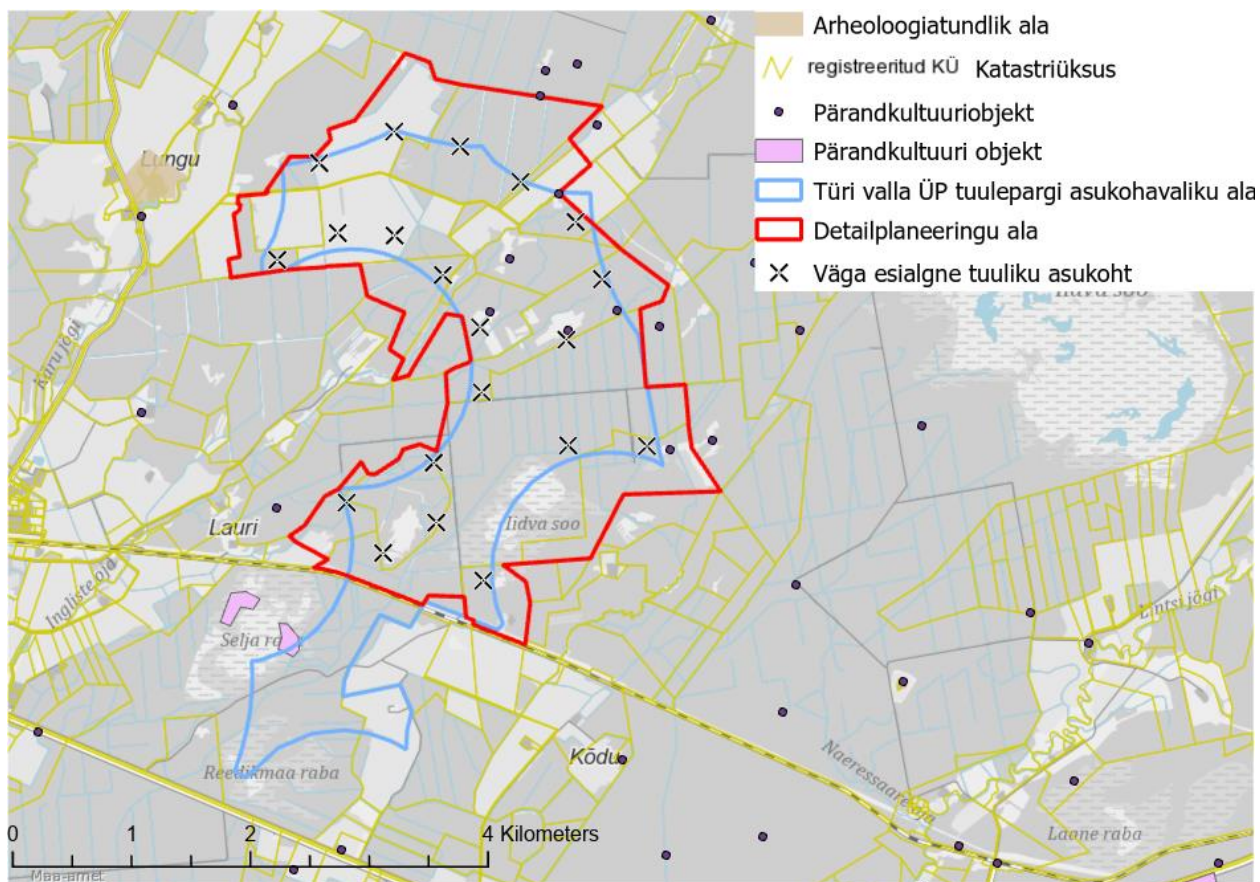
Detailplaneeringu ala ei kattu kultuurimälestistega. Detailplaneeringu alale lähim kultuurimälestis jääb u 0,5 km kaugusele lääne suunda (arheoloogiamälestis Kalmistu, 12053).

Detailplaneeringu alale jäävad järgmised pärandkultuuriobjektid (Joonis 7):

- Eesti- ja Liivimaa piiripost (kood: 834:PIM:002, seisund: objekt hästi või väga hästi säilinud);
- Põllma talukoht (kood: 375:TAK:024; seisund: tüüp määratav, objektist või tema esialgsest funktsionaalsusest säilinud alla 20%);
- Ladasmaa talu (kood: 834:TAK:013; seisund: tüüp määratav, objektist või tema esialgsest funktsionaalsusest säilinud alla 20%);
- Lauka talukoht (kood: 375:TAK:025; seisund: tüüp määratav, objektist või tema esialgsest funktsionaalsusest säilinud alla 20%);
- Kaskesaare kiigeplats ja arvatav Liivimaa piirikupits (kood: 834:KUV:001; seisund: hävinud, objektist pole maastikul jälgi säilinud);

- Maima talukoht (kood: 375:TAK:033; seisund: maastikul on säilinud märgid, kuid ei luba üheselt määrata tüüpi);
- Eesti-Liivimaa piir (kood: 375:PIM:004; seisund: hävinud, objektist pole maastikul jälgi säilinud);
- Eesti-Liivimaa piirilõik (kood: 375:PIM:003; seisund: hävinud, objektist pole maastikul jälgi säilinud).

Detailplaneeringu ala ei kattu Türi valla üldplaneeringu kohase väärtusliku maastikuga ega väärtusliku põllumajandusmaaga. Detailplaneeringu ala ei kattu arheoloogiatundliku alaga, lähim arheoloogiatundlik ala jääb u 0,5 km kaugusele lääne suunda (Joonis 7).

Joonis 7. Detailplaneeringu ala paiknemine pärandkultuuriobjektide ja üldplaneeringu kohase arheoloogiatundliku ala suhtes.

2.9 Kliima

IRENESe projekti⁹ raames loodud 100 m kõrgusel esineva tuule kiiruse kaardi alusel paikneb detailplaneeringu ala keskmise ja hea tuulekiirusega alal. Hinnanguline keskmine tuulekiirus 100 m kõrgusel on vahemikus 5,7-6,7 m/s. Valdavad on edela ja lõunakaarte tuuled¹⁰.

⁹ <https://keskkonnaagentuur.ee/irenes>

¹⁰ http://www.ilmateenistus.ee/kliima/kliimanormid/tuul/#tuule_suund

3 Asjakohaste mõjude hindamise, sh KSH programm

3.1 Eesmärk

KSH on avalikkuse ja asjaomaste asutuste osalusel strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva olulise keskkonnamõju tuvastamiseks, alternatiivsete võimaluste väljaselgitamiseks ning ebasoodsat mõju leevendavate meetmete leidmiseks korraldatav hindamine, mille tulemusi võetakse arvesse strateegilise planeerimisdokumendi koostamisel ja mille kohta koostatakse nõuetekohane aruanne.

KSH eesmärk on keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi *KeHJS*) kohaselt arvestada keskkonnakaalutlusi strateegilise planeerimisdokumendi koostamisel ning kehtestamisel, tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse ja edendada säästvat arengut.

3.2 Metoodika

KSH koostamisel lähtutakse Eestis ja Euroopa Liidus kehtivate asjakohaste õigusaktide nõuetest. KSH aruande koostamisel järgitakse KeHJS § 40 esitatud nõudeid, arvestades muuhulgas strateegilise planeerimisdokumendi eesmärgi. Keskkonnamõjude hindamisel lähtutakse asjakohastest metoodilistest juhendmaterjalidest nagu „Keskkonnamõju strateegilise hindamise käsiraamat“. Lisaks võetakse keskkonnamõju hindamisel arvesse juhteksperdi ja töögrupi keskkonnamõju hindamise alaseid teadmisi ja üldtunnustatud hindamismetoodikat. Eri mõjuvaldkondade puhul kasutatava hindamismetoodika kirjeldus on esitatud ptk 3.4 vastava mõjuvaldkonna juures.

Mõjude olulisuse tuvastamisel lähtutakse eelkõige õigusaktides määratud normidest. Vastavalt KeHJS-le on keskkonnamõju oluline, kui see võib eeldatavalt ületada mõjuala keskkonnataluvust, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara.

KSH programmi koostamise käigus teostati ühtlasi keskkonnamõjude olulisuse esialgne hindamine, mille käigus tuvastati olulise keskkonnamõju võimaliku esinemise valdkonnad ja/või mõjud, mille ulatus ja olulisus vajavad edasist täpsustamist. Mõjuvaldkondi ja mõjutatavaid keskkonnamelemente, millel ja millele puudub oluline negatiivne keskkonnamõju, KSH aruandes edaspidi ei käsitleta. See võimaldab KSH aruande koostamise käigus põhjalikumalt keskenduda olulistele teemadele. Juhul kui KSH aruande koostamisel seoses lisanduva infoga siiski osutub vajalikuks mõne eelhindamisel väheoluliseks peetud valdkonna põhjalikum käsitlemine, siis seda aruandes ka tehakse.

3.3 Alternatiivid

KSH käigus analüüsitakse kavandatava tegevuse võimalikke alternatiive (muuhulgas 0-alternatiivi), kuid kuivõrd tegu on detailplaneeringuga, mille maa-ala on määratletud, siis ei vaadelda tegevuse võimalikke alternatiivseid asukohti väljaspool antud planeeringuala.

KSH aruandes käsitletakse järgmisi alternatiive:

- Alternatiiv 0 – tegevust ei viida ellu ning säilib praegune maakasutus. 0-alternatiivi on keskkonnamõju hindamise metoodikast tulenev kohustuslik alternatiiv, mis seisneb senise olukorra ja protsesside edasises toimumises. Tegevusalternatiividega kaasnevaid keskkonnamõjusid võrreldakse 0 alternatiivi puhul toimuvate muutustega.

- Alternatiiv I – planeeringualale rajatakse tuulepark. Alternatiivi I alamalternatiividena käsitletakse tuulikute erinevaid paigutuslahendusi, sh võimalik et ka erinevat arvu ja erinevate tehniliste parameetritega lahendusi juhul kui selleks ilmneb KSH koostamisel vajadus.

Alternatiive võrreldakse omavahel mõjutatavatele keskkonnamelementidele avalduva mõju alusel kasutades skaalat:

- tugev positiivne mõju;
- keskmine positiivne mõju;
- vähene positiivne mõju;
- oluline mõju puudub;
- vähene negatiivne mõju;
- keskmine negatiivne mõju;
- tugev negatiivne mõju.

3.4 Asjakohaste mõjude selgitamine ehk KSH sisuline ulatus

3.4.1 Võimalik mõju looduskeskkonnale

3.4.1.1 Mõju bioloogilisele mitmekesisusele ja populatsioonidele, taimedele ning loomadele

3.4.1.1.1 Mõju taimedele, sh taimekooslustele

Tuuleparkide puhul võib taimestikule mõju avalduda ehitusaegses etapis läbi otsese ehitusalustelt aladelt taimestiku eemaldamise ja ehitustegevusega kaasneva taimestiku kahjustamise (masinatega tallamine ehitusalade vahetus läheduses).

Otsene mõjuala ulatus piirneb sealjuures ehitusaluse pinnaga ning selle vahetu ümbrusega. Raadamist ja pinnasetõid teostatakse tuuliku vundamendi alalt ja selle ümbruses ehitustehnika poolt kasutatavalt alalt, uute ühendusteede alustelt aladelt, 110 kV alajaamaga ühendusliini kaitsevööndi ulatuses (kuni 25 m kaitsevöönd) ja tuulepargi siseste maakaablite aladelt (maakaablitele kehtib 1 m kaitsevöönd). Raadamist teostatakse juhul kui eelpool nimetatud alad kattuvad metsamaaga. Metsa raadamine ei ole vajalik teostada kogu tuuliku tiiviku ulatuses, sest tiiviku ulatus jääb kõrgemale kui metsa kõrgus.

Kaudsemalt võib ehitustegevus avaldada mõju taimekooslustele läbi veerežiimi või valgustingimuste muutumise. Kaudsete mõjude ulatus sõltub koosluse tüübist, kuid jääb tavaliselt paarikümne kuni paarisaja meetri ulatusse otsese mõju alast.

Mõju taimestikule võib olla oluline eeskätt juhul kui tegevus puudutab kaitsealuste taimeliikide leiukohti või kõrge väärtusega taimekooslusi nagu metsa vääriselupaigad või inventeeritud heas seisundis loodusdirektiivi elupaigad. Taimestikule avaldatavat olulist negatiivset mõju saab vältida paigutades tuulikud ja nendega kaasnevad taristuobjektid väljapoole tundlikke taimekooslusi, metsa vääriselupaiku ning kaitsealuste taimeliikide esinemisalasid. Oluline teadaolev kasutusaegne mõju taimestikule tuuleparkidel puudub.

KSH käigus viiakse, planeeringuala osal kuhu üldplaneeringu kohaselt võib tuulikuid kavandada, **taimestiku inventuur**, mille käigus:

- Inventeeritakse alal loodusdirektiivi elupaigatüüpide esinemine. Ei teostata ülepinnalist koosluste kaardistust, vaid inventeeritakse vähemalt C esinduslikkusega loodusdirektiivi elupaigatüüpide eraldised;
- Inventuuri käigus registreeritakse kõik kaitsealuste taimeliikide leiukohad.

Inventuur viiakse läbi vegetatiivsel perioodil Eesti taimestikku tundva spetsialisti poolt (teostaja Metsaruum OÜ).

Taimestiku inventuuri tulemuste alusel hinnatakse kavandatava tegevuse võimalikku mõju kaitsealuste taimeliikide kasvukohtadele ning loodusdirektiivi elupaikadele. Hindamine teostatakse eksperthinnanguna. Esitatakse soovitusel tuulikute ja nendega seotud taristu asukohtade kavandamiseks ja leevendavateks meetmeteks. Lisaks hinnatakse tuulepargi rajamisega kaasneva raadamise vajadus kaardianalüüsi abil.

3.4.1.1.2 Mõju loomastikule, sh linnud

Tuuleparkide puhul on oluliselt mõjutatavateks loomastiku rühmadeks **nahkhiired ja linnud** (eeskätt röövlinnud ning suure kehamassiga veelinnud). Mõju neile võidakse avaldada nii ehitusaegses etapis (võimalik ehitustegevusega kaasnev häirimine ja elupaiga võimalik kadu) kui ka kasutusetapis (kokkupõrgetest tingitud hukkumise oht, rändetakistus, elupaikade hülgamine, mõnede liikide puhul müra mõju).

KSH käigus arvestatakse üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsiga¹¹. Arvestama peab, et asukoha kesksed linnustiku uuringud on oluliselt suurema täpsusastmega kui üle-eestilise maismaalinnustiku analüüs.

KSH käigus teostatakse Midges OÜ poolt (Liisi Peets juhtimisel) planeeringuala osal kuhu üldplaneeringu kohaselt võib tuuliku kavandada ja sellest 500 m raadiuses **linnustiku uuring**, mille raames:

- teostatakse linnustiku punktvaatlused kevadel, suvel, sügisel (metoodika täpsem kirjeldus maismaalinnustiku analüüsi pkt 5.1.1.);
- kaardistatakse rähnid, kakulised, kanalised ja nende mängukohad (metoodika kirjeldus maismaalinnustiku analüüsi pkt 5.1.4); Kui lindude peibutamismetoodikast (rähnid, kakud, kanakull, laanepüü) peaks kohalikest oludest tulenevalt tavametoodikaga võrreldes kõrvale kaldutama, siis fikseeritakse kõrvalekaldeid, et hiljem oleks võimalik tulemusi adekvaatselt tõlgendada.
- kaardistatakse röövlindude pesitsusterritooriumid (metoodika kirjeldus maismaalinnustiku analüüsi pkt 5.1.4); Suurte raopesade otsimine teostatakse uuringuala metsades, mille vanus on vähemalt 60 a. Otsimine teostatakse ajal kui lehtpuud on raagus; pesade leidmisel nende asustatuse kontrollimine kevadel-suvel.
- kaardistatakse kaitsealused liigid (metoodika kirjeldus maismaalinnustiku analüüsi pkt 5.1.4)
- hinnatakse saadud andmete põhjal tuulikute mõju rändele ja pesitsusele ning antakse hinnangud ehitus- ja kasutusaegsetele mõjudele;
- esitatakse ettepanekud mõjude leevendamiseks ja järelseireks.

¹¹ <https://kliimaministeerium.ee/elurikkus-keskkonnakaitse/looduskaitse/uuringud-projektid-ja-analuusid#analuus-ja-lisad>

KSH käigus teostatakse Loodusekspert OÜ (Ants Tull juhtimisel) planeeringuala osal kuhu üldplaneeringu kohaselt võib tuulikuid kavandada ja sellest 500 m raadiuses **nahkhiirlaste uuring**. Nahkhiirte uuringu ülesanne on selgitada, kas alal paikneb nahkhiirte jaoks olulisi koondumiskohti, toitumiskohti ning suvekolooniaid ja varjepaiku. Samuti tuleb selgitada nahkhiirte aktiivsus kevadisel, suvisel ja sügisel perioodil.

Uuring koosneb kahest osast. Esiteks toimub kaardianalüüs ja seejärel nahkhiirte uuringu välitööd.

- Kaardianalüüsil kasutatakse Maa-ameti põhikaardi veekogude andmestikku seisu- ja vooluveekogude kohta. Samuti kasutatakse Metsaregistri andmeid potentsiaalselt sobilike alade puistute peapuuliike, nende osakaalu ja eraldiste vanuse, kõrguse ja kasvukohatüübi kohta ning vaadeldi ka viimase 10 aasta raie alasid. Kaardianalüüsi alusel määratakse nahkhiirte jaoks potentsiaalselt väärtuslikud elupaigad ja toitumisalad. Kaardianalüüsi alusel valitakse sobilikud loendustransektsioonid ja loenduspunktid välitöödeks.

- Välitööd teostatakse transektoenduse ja automaatdetektori kombineeritud töödena. Transektoendusel läbitakse uuringuala ligipääsetavad loendustransektsioonid, kas autoga aeglaselt sõites (maksimaalselt 20 km/h) või jalgsi. Igas transektpunktis viibitakse 5 min ning hääliitsused salvestatakse paralleelselt kasutades ultraheli detektoreid. Uuringuõid peab olema minimaalselt kolm ja neid peab jääma nii kevadisse, suvisesse kui ka sügisel perioodi. Vaatlused viiakse läbi nahkhiirtele soodsate ilmastikutingimustega öödel – õhutemperatuur >10°C kraadi, tuulevaikne ja sademeteta.

Lisaks kasutatakse uuringus automaatdetektoreid. Automaatdetektoritega tuleb igas vaatluspunktis viia läbi vaatlus vähemalt kolmel korral: 20. mai–30. juuni (nahkhiirte sigimisperiood), 1. juuli–30. juuli (nahkhiirte kolooniate hajumine ja noorloomade lennuvõimestumine), 1. august–15. september (nahkhiirte ränne). Vaatlus peab kestma igal korral vähemalt ühe öö. Nahkhiiri registreeritakse päikeseloojangust päikesetõusuni, vaatlused viiakse läbi nahkhiirtele soodsate ilmastikutingimustega öödel – õhutemperatuur >10° C kraadi, tuulevaikne ja sademeteta.

Lähtuvalt välitööde tulemustest kaardistatakse detailplaneeringu mõjualas piirkonnad, kus esineb nahkhiirtele häid elupaiku-toitumisalasid ja/või rändekoridore ehk alad kus nahkhiirte arvukus on kõrge ja kuhu kas tuulikute rajamist tuleb vältida või kasutada leevendavaid meetmeid. Samuti kirjeldatakse hilisema tuulikute kasutuselevõtule järgnevat seire meetodika.

3.4.1.2 Mõju kaitstavatele loodusobjektidele

KSH raames hinnatakse mõju kaitstavatele loodusobjektidele, sh liikidele ning pakutakse vajadusel välja meetmeid olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks. Meetmete väljapakumisel lähtutakse õigusaktides sätestatud kaitstavaid loodusobjekte puudutavatest piirangutest. Mõju hinnatakse eksperthinnanguna lähtudes vastava kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgist. Mõju hindamisel lähtutakse ptk 3.4.1.1.2 kirjeldatud linnustiku uuringu tulemustest.

3.4.1.3 Mõju Natura aladele (Natura eelhindamine)

Natura 2000 on üleeuroopaline kaitstavate alade võrgustik, mille eesmärk on tagada haruldaste või ohustatud loomade, sh lindude ja taimede ning nende elupaikade ja kasvukohtade kaitse või vajadusel taastada üleeuroopaliselt ohustatud liikide ja elupaikade soodne seisund. Natura 2000 alade võrgustiku mõtte ja sisu on kirjas 1992. aastal vastu võetud Euroopa Liidu loodusdirektiivis (92/43/EMÜ). Sama

direktiiviga sätestati Natura võrgustiku osaks ka 1979. aastal jõustunud linnudirektiivi (2009/147/EÜ) alusel valitud linnualad. Natura hindamine on kavandatava tegevuse elluviimisega eeldatavalt kaasneva mõju hindamine Natura 2000 võrgustiku aladele.

Natura 2000 hindamisel lähtutakse asjakohastest juhenditest¹²⁻¹³.

Natura hindamise esimene etapp on Natura-eelhindamine. See on protseduur, mis aitab otsustada, kas kavandatava tegevuse elluviimine võib Natura ala terviklikkuse säilimisele ja kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele ja/või elupaigatüüpidele ebasoodsat mõju avaldada. Eelhindamise etapis prognoositakse projekti või kava tõenäolist mõju Natura 2000 võrgustiku ala(de)le ning sealsetele kaitse-eesmärkidele, sh vajadusel koosmõju teiste kavade või projektidega ning hinnatakse, kas on võimalik objektiivselt järeldada, et tegemist on tõenäoliselt ebasoodsa mõjuga ala kaitse-eesmärkidele või mõju ei ole välistatud. Kui eelhindamise käigus esitatud teave näitab, et ebasoodne mõju on tõenäoline või jääb ebaselgeks, on tarvis läbi viia Natura hindamise järgmine etapp – Natura asjakohane hindamine.

Detailplaneeringu ala piirkonnas paikneb mitmeid Natura 2000 alasid (Joonis 8). Kavandatav tegevus ei ole otseselt vajalik linnu- ja loodusalade kaitse-eesmärkide saavutamiseks.

Natura loodusalade puhul on üldjuhul mõjuala ulatuseks hinnatud 100 m loodusalast¹⁴. Eriti tundlike märgalade puhul võib võimaliku mõjuala ulatuseks hinnata kuni 250 m. Loodusalade puhul, mille kaitse-eesmärgiks on nahkhiired võib mõjuala ulatuseks olla 1000 m. Detailplaneeringu alast põhja suunda u 0,6 km kaugusele jääb Piiumetsa loodusala (EE0020329) (Joonis 8). Teised loodusalad paiknevad kaugemal kui 1 km ehk mõjualast väljaspool.

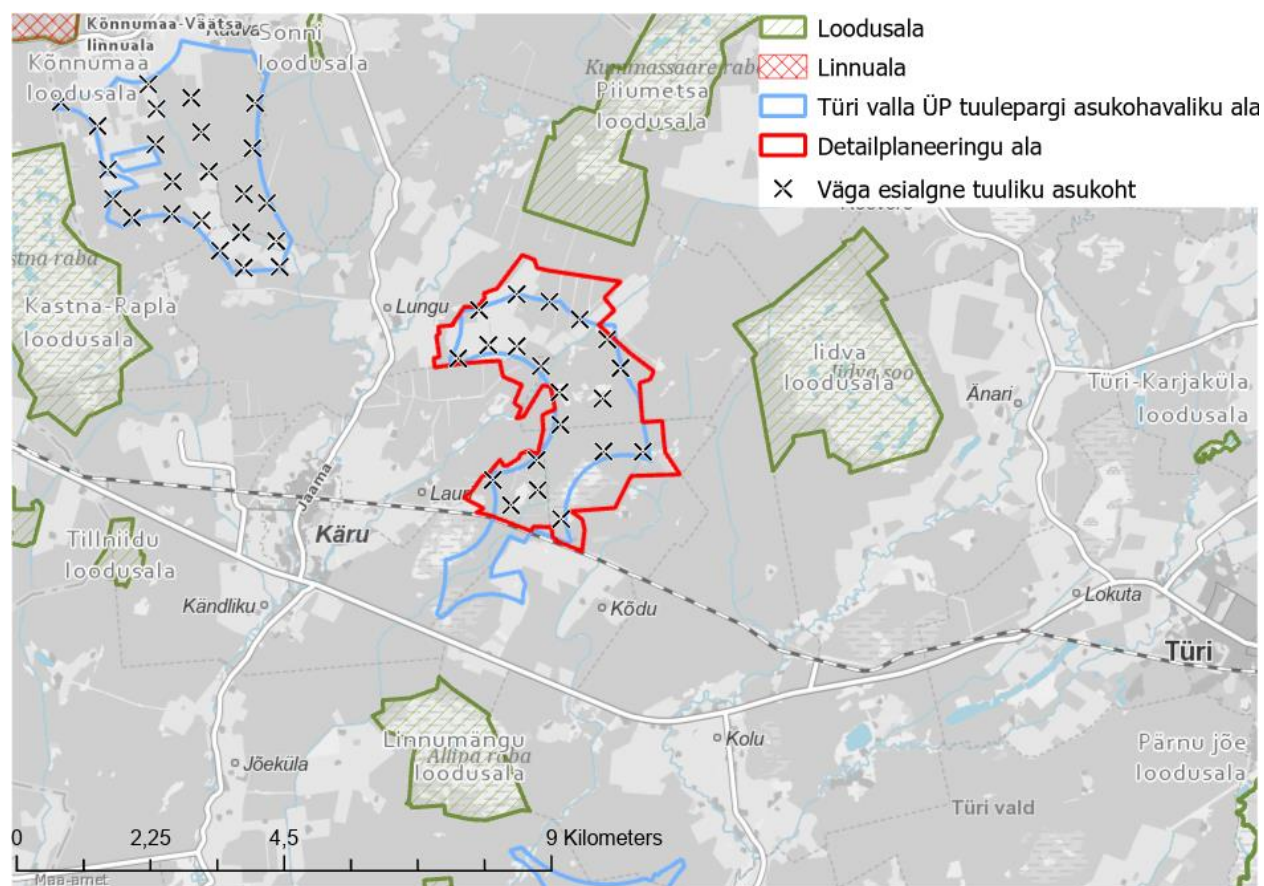
EOÜ maismaalinnustiku analüüsi¹⁵ kohaselt on linnustiku puhul kõige tundlikumaks liigiks must-toonekurg, kelle puhul potentsiaalne mõjuala (tsoon 3 ala) võib ulatuda 14 kilomeetrini. Ainuke mõjuala ulatusse jääv linnuala on Kõnnumaa-Väätsa linnuala (EE0020341), mis jääb 6,3 km kaugusele.

¹² Kutsar, R.; Eschbaum, K. Ja Aunapuu, A. 2019. Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis. Tellija: Keskkonnaamet.

¹³ Euroopa Komisjon. Komisjoni teatis Natura ET 2000 aladega seotud kavade ja projektide hindamine. Metoodilised suunised elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 sätete kohta. ET Brüssel, 28.9.2021 C(2021) 6913 final.

¹⁴ Maismaa tuuleparkide mõjust elustikule ja Keskkonnaameti soovitusel nende planeerimise kohta kohaliku omavalitsuse üldplaneeringutes (sisuga 10.11.2021)

¹⁵ <https://kliimaministeerium.ee/elurikkus-keskkonnakaitse/looduskaitse/uuringud-projektid-ja-analuusid#analuuks-ja-lisad>

Joonis 8. Detailplaneeringu ala ümbritsevad Natura 2000 loodus- ja linnualad.

Tabel 3. Natura eelhindamine detailplaneeringu ala puhul.

Nimi	Kaugus	Kaitse-eesmärk	Võimalik mõju
Piiumetsa loodusala (EE0020329)	0,6 km	l lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on huumustoitelised järved ja järvikud (3160), rabad (*7110), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), vanad loodusemetsad (*9010), rohunditerikkad kuusikud (9050), soostuvad ja soolehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0).	Arvestades loodusala kaitse-eesmärke ja paiknemist detailplaneeringu alast, siis on mõju loodusala kaitse-eesmärkidele ja loodusala terviklikkusele välistatud.
Kõnnumaa-Väätza linnuala (EE0020341)	6,3 km	Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on kaljukotkas (<i>Aquila chrysaetos</i>), must-toonekurg (<i>Ciconia nigra</i>), laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>), rüüt (<i>Pluvialis apricaria</i>), teder (<i>Tetrao tetrix</i>), metsiskorrata, see on leitav ÜP KSH (<i>Tetrao urogallus</i>), mudatilder (<i>Tringa glareola</i>) ja kiivitaja (<i>Vanellus vanellus</i>).	Türi valla üldplaneeringu KSH raames on teostatud tuulepargi asukoha valiku suhtes Natura asjakohane hindamine. Hindamist täiemahuliselt siin ei korrata, see on leitav ÜP KSH aruandest ¹⁶ . ÜP KSH asjakohases hindamises on välistatud alale tuulepargi rajamisega kaasnev mõju

¹⁶ <https://www.tyri.ee/uldplaneering1>

Nimi	Kaugus	Kaitse-eesmärk	Võimalik mõju
			teistele linnuala kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele va metsis. Seatud on leevendavad meetmed (vt ÜP KSH ptk-s 6.1.4.2) ebasoodsa mõju vältimiseks metsistele - tuulikupargi ala detailsema lahenduse väljatöötamisel arvestada tuulikute ja muu kaasneva infrastruktuuri asukohtade paigutamisel sellega, et metsise liikumiskoridorid säiliks võimalikult suures ulatuses katkemata. Meetme järgimisel on tagatud Kõnnumaa-Väätsa linnuala terviklikkuse säilimine ja kaitse-eesmärkide saavutamine. Sellisel juhul on mõju linnuala kaitse-eesmärkidele ja linnuala terviklikkusele välistatud.

Mõju Natura loodusaladele on välistatud, sest neid ei paikne mõjualas.

Kavandatava planeeringuala võimalikus mõjupiirkonnas paikneb ainult üks linnuala, milleks on Kõnnumaa-Väätsa linnuala. **Kõnnumaa-Väätsa linnuala puhul on ebasoodne mõju üldplaneeringu tasandil läbiviidud Natura asjakohase hindamise kohaselt välistatud kui järgitakse üldplaneeringu Natura asjakohases hindamises esitatud tingimust metsiste suhtes.** Sellest lähtuvalt kui alal läbiviidava linnustiku uuringu käigus ilmneb, et alal paikneb metsiste liikumiskoridore, siis järgitakse ÜP Natura hindamist tulenevat meedet (tuulikute asukohtade paigutamisel arvestatakse sellega, et metsise liikumiskoridorid säiliks võimalikult suures ulatuses katkemata). **Kui tekib kahtlusi Kõnnumaa-Väätsa linnuala suhtes mõjude puudumises, siis korraldatakse Natura eelhindamist DP KSH aruandes.**

3.4.1.4 Mõju pinna- ja põhjaveele

Detailplaneeringu ala läbib vooluveekogu (Ingliste oja (Kõuna oja), VEE1129800). Tuuleparkide rajamisega saab potentsiaalselt esineda ehitusetapis mõju veekogudele juhul, kui ehitustegevust kavandatakse veekogudele või nende kaldaaladele. Tuulepargi kasutusetapis võib potentsiaalselt mõju veekogudele avalduda avariilukorras (nt õlide lekked). KSH käigus hinnatakse kavandatava tegevuse mõju pinnaveele eksperthinnanguna.

Detailplaneeringu ala on enamuses kaetud maaparandussüsteemi alaga. Kuivendatud maa-aladele ehitamisel on oluline tagada maaparandussüsteemide jätkusuutlik funktsioneerimine vältimaks üleujutuste teket. Teemat käsitletakse KSH aruandes eksperthinnangu vormis.

Põhjaveele võidakse tuuleparkide puhul mõju avaldada ehitusetapis (vundamentide rajamine) või kasutusetapis. Kasutusetapis võib vundament muuta põhjavee liikumist. Samuti võib mõju esineda avariilukordade (nt õlide lekked) esinemisel. KSH-s käsitletakse võimalikku ehitusaegset ja kasutusaegset mõju põhjaveele. Hinnang antakse eksperthinnangu vormis.

3.4.1.5 Mõju pinnasele, sh väärtuslikule põllumajandusmaale

Kavandatava tegevusega kaasneb pinnase ümberpaigutamine. Seega avaldatakse pinnasele mõju. Tuulepargi rajamiseks vajalike pinnasetööde maht sõltub ala geoloogilistest tingimustest, eeskätt pinnakatte omadustest. Mõju täpsem iseloom ja ulatus selgitatakse välja KSH käigus. Hinnang antakse eksperthinnangu vormis.

Detailplaneeringu alale ei jää Türi valla üldplaneeringu kohaseid väärtuslikke. Mõju väärtuslikule põllumajandusmaale puudub ja seda detailsemalt ei hinnata.

3.4.1.6 Mõju rohevõrgustikule

Türi valla üldplaneeringu kohaselt kattub detailplaneeringu ala osaliselt rohevõrgustiku tugialaga ja rohevõrgustiku koridoridega (Joonis 6).

KSH käigus teostatakse Loodusekspert OÜ (Ants Tull juhtimisel) detailplaneeringu alal ja selle mõjualal **rohevõrgustiku uuring**, mille käigus:

- kaardistatakse ala kõrgema ökoloogilise väärtusega kohad (ulukite peamised liikumiskoridorid, väärtuslikud elupaigad, kahepaiksete kudealad) ning rohevõrgustiku elemendid, mis on vajalikud rohevõrgustiku edasiseks toimimiseks;
- hinnatakse kas ja kuidas ning kui palju mõjutab detailplaneeringu elluviimine rohelist võrgustikku;
- esitatakse ettepanekud mõjude leevendamiseks ja vajadusel järeelseireks.

3.4.2 Võimalik mõju inimese tervisele, sotsiaalsetele vajadustele ja varale

3.4.2.1 Müra

Tuuleparkide ehitusega kaasneb ehitusaegne müra, mis on sarnane tavapärase ehitustegevusega kaasneva müraga. Ehitusaegset müra hinnatakse eksperthinnanguna.

KSH raames hinnatakse tuulepargi käitamisest tingitud müra ulatust ning mõju. Hindamine teostatakse arvutuslikult (koostatakse mürakaardid kasutades spetsiaaltarkvara WindPro vms). Müra hindamisel lähtutakse atmosfääriõhu kaitse seadusest ja keskkonnaministri määrusest 16.12.2016 nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“ ning keskkonnaministri määrusest 03.10.2016 nr 32 „Välisõhus leviva müra piiramise eesmärgil planeeringu koostamise kohta esitatavad nõuded“. Arvutamisel kasutatakse rahvusvahelist standardit ISO 9613-2: “Acoustics – Abatement of sound propagation outdoors, Part 2: General method of calculation”. Arvutuslik hindamine teostatakse müra levikut soodustavates tingimustes.

Atmosfääriõhu kaitse seaduse alusel on välisõhus leviva müra normtasemed:

- müra piirväärtus – suurim lubatud müratase, mille ületamine põhjustab olulist keskkonnahäiringut ja mille ületamisel tuleb rakendada müra vähendamise abinõusid;
- müra sihtväärtus – suurim lubatud müratase uute üldplaneeringutega aladel.

Elamualade suhtes kehtib tööstusmürale piirväärtus päeval ajal 60 dBA ja öisel ajal 45 dBA, sihtväärtus on päeval ajal 50 dBA ja öisel ajal 40 dBA. Türi valla üldplaneeringu kohaselt tuleb uute tuulikute kavandamisel eesmärgiks seada rangeimate nõuete ehk välisõhus leviva müra sihtväärtuse tagamine, mis tagab head tingimused lähimatel müratundlikel aladel. II kategooria alade (elamud) tööstusmüra

sihtväärtus on 50 dB päeval ja 40 dB öösel. **Kuna tuulikud töötavad ööpäevaringselt saab määravaks mürataseme vastavus õistele ehk rangematele nõuetele (40 dB).** Samuti täpsustab üldplaneering, et maatulundusmaal õuealadel (ka uute elamu kavandamisel) kehtib II kategooria müra normtase.

Tuulikud, nagu paljud teised müraallikad, põhjustavad madalsageduslike helisid. Madalsageduslikule mürale kehtivad normtasemed sotsiaalministri 04.03.2002 määruse nr 42 „Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja mürataseme mõõtmise meetodid“ lisa alusel. Tegu ei ole seega välisterritooriumil kehtivate normidega, vaid hoonetes sees kehtivate normtasemetega.

Eestis puuduvad siseriiklikud suunised, kuidas arvutada tuulegeneraatorite madalsagedusliku müra levikut ja vastavust ruumides kehtivatele normväärtustele. KSH-s lähtutakse Soomes rakendatavast müra hindamisjuhiseist ja kasutatakse madalsagedusliku müra arvutuslikuks hindamiseks WindPRO programmi mooduli „Decibel“ seadistust „Finnish Low Frequency Sound“¹⁷. Antud meetodika puhul arvutatakse müra levik eraldi igal oktaavribal vahemikus 20-200 Hz. Siseruumide müratasemete saamiseks kasutatakse hoonete heliisolatsiooni näitajaid eri sageduste puhul.

3.4.2.2 Varjutus

Tuulikud kui kõrgkonstruktsioonid põhjustavad päikesepaistelise ilmaga paratamatult varjusid. Tuntakse kahte tüüpi tuulikute ja päikesepaiste koosmõjul tekkivaid keskkonnamõjureid – liikuvad varjud ja perioodilised peegeldused. Liikuvad varjud on põhjustatud tuuliku konstruktsiooniosade poolt. Tuulikute liikuvaid varje põhjustavad tuuliku pöörlevad labad. Kuivõrd tuuliku labad liiguvad, siis liigub pidevalt ka vari. See võib oluliselt häirida lähedal asuvates elamutes inimesi ja maanteedel sõitvaid autojuhte hommikuti ja õhtuti. Teoreetiliselt võivad varjud ulatuda mitmete kilomeetrite kaugusele. Reaalselt ei põhjusta varjutus aga märkimisväärset häiringut tuulikust kaugemal kui u 10 tuuliku rootori läbimõõtu.

KSH käigus hinnatakse varjutuse ulatust ja kestvust spetsiaaltarkvara WindPRO abil. Varjutamise kestuse ja ulatuse hindamisel. Varjutuse kestvus arvutatakse välja kahe erineva lähenemisega:

- halvim olukord (eeldus, et esineb otsene päikesepaiste päiksetõusust päikseloojanguni ja tuulikud töötavad pidevalt, arvestatakse maapinna reljeefi)
- reaalne olukord (kasutatakse paljuaastasi keskmisi meteoroloogilisi andmeid päikesepaiste kestvuse osas¹⁸, piirkonnas domineerivate tuulte jaotust, tuulikute eeldusliku tööaja infot ning maapinna reljeefi infot);

Kuna varjutuse osas Eestis soovitatavad väärtused või normid puuduvad, siis varjutuse olulisuse hindamisel lähtutakse teistes riikides (Saksamaal, Taanis, Rootsis jt) kehtivatest soovitustest¹⁹. **Eesmärgiks võetakse elamualadel alla 10 tundi aastas kliimatingimusi arvestava varjutustaseme tagamine, mille tagamisel eeldatakse olulise ebasoodsa mõju puudumist.** Kui Eestis võetakse siseriiklik norm varjutuse kestvuse osas, siis järgitakse seda.

3.4.2.3 Mõju inimese tervisele

Tuuleparkide puhul on mõju inimese tervisele seotud eeskätt tuulikute töötamisest tuleneva müra, varjutuse ja vibratsiooni võimaliku mõjuga, mille hindamist KSH programm juba eelnevates peatükkides

¹⁷ https://help.emd.dk/knowledgebase/content/windPRO4.0/Appendix_A_DECIBEL.pdf

¹⁸ Riigi Ilmateenistus. Päikesepaiste kestus. <https://www.ilmateenistus.ee/kliima/kliimanormid/paikesepaiste-kestus/>

¹⁹ https://help.emd.dk/knowledgebase/content/windPRO4.0/c6-UK_windPRO4.0-Environment.pdf ptk 6.2

ette nägi. Tegu on tuulikute käitamisaegsete mõjudega. KSH aruandes käsitletakse lisaks ka madalsagedusliku heli ja vibratsiooni esinemist, ulatust ja tervisemõju. Lähtutakse uuemast teaduskirjandusest ja uuringutest olemasolevates tuuleparkides.

3.4.2.4 Mõju sotsiaalsetele vajadustele ja varale

Tuulikuparkide rajamine ja käitamine võib omada mõjusid isikute **varale**, sh mõjutada teataval määral **maakasutust, kinnisvaraturgu, rekreatsioonivõimalusi**. Senist sihtotstarbejärgset kasutust maatulundusmaana tuulikupargi rajamine üldjuhul siiski ei kitsenda. Mõju varale võib ilmneda näiteks kui ehituse käigus rikutakse olemasolevaid maaparandussüsteeme, mille kahjustamine mõjutab veerežiimi ja veerežiimi muutuse läbi ka maad kui maaomanike vara. Pigem võib esineda mõju väljaspool tuulepargi ala paiknevatele aladele. **Võimalikku mõju kinnisvara väärtusele käsitletakse KSH aruandes erialakirjanduse ja olemasolevates tuuleparkides läbiviidud uuringute andmetele tuginedes.**

Samuti on oluliseks aspektiks võimalikud mõjud teedele (eeskätt ehitustegevuse perioodil). Raskete tuulikukomponentide transport võib põhjustada teede seisundi halvenemist ning vajalik on leida sobilikud meetmed mõjude minimeerimiseks või kompenseerimiseks. Tuulepark võib kaasa tuua ka täiendavate teede rajamise vajadust. Samuti võib tuulepargi ehitusaegne liiklusvoog mõjutada liiklusohutust. Eelnimetatud mõjuaspekte käsitletakse KSH aruandes eksperthinnangu vormis.

Majanduslike mõjude hindamine ja rahaliste kompensatsioonimehhanismide määramine ei ole otseselt KSH ülesanne. KSH aruandes käsitletakse siiski ülevaatlikult ka mõjude võimalikke **kompensatsioonimehhanisme ehk kohaliku kasu**²⁰ võimalusi kohalikule kogukonnale. Kohaliku kasu käsitlemise puhul arvestatakse kehtivat kohaliku kasu õiguslikku regulatsiooni.

3.4.3 Mõju maastikule, sh visuaalne mõju

Tuulepargi visuaalse mõju hindamisel arvestatakse AB Artes Terrae OÜ 2020. a koostatud juhendmaterjali²¹ soovitusi ulatuses, mis on ülekantavad maismaa tuuleparkidele.

Tuulepargi nähtavuse hindamiseks kasutatakse spetsiaaltarkvara WindPRO 4.0. Reljeefi andmestikuna kasutatakse Maa-ameti maapinna kõrgusmudelit ja maakatte kõrgusmudelit. Sellise lähenemisega on võimalik saada indikatiivne kaart tuulepargi nähtavuse kohta ehk selgitada välja piirkonnad, kust tuulepark võib olla olulisel määral nähtav. Samuti võimaldab tarkvara arvutada välja tuuliku nähtavuse vertikaalse ja horisontaalse vaatenurga, mis võimaldab määrata tuulepargist tingitud vaate muutuse olulisust. Lähtuvalt nähtavusanalüüsist hinnatakse vaate muutuse olulisust. Hinnangud antakse lähtuvalt Tara, A, 2022 a avaldatud artiklis „DVC as a Supplement to ZVI: Mapping Degree of Visible Change for Wind Farms“ kirjeldatud skaalast.

Väärtuslike maastike ja väärtuslike vaadete määramisel lähtutakse Türi valla üldplaneeringust, mis määrab vaatekoridorid ja ilusate vaadetega teelõigud. Mõjude hindamisel ja planeeringulahenduse koostamisel arvestatakse Türi üldplaneeringu kohast tingimust, mille kohaselt **tuulegeneraatoreid ei tohi rajada planeeringuga määratud vaatekoridoridesse.**

²⁰ Kohaliku omavalitsuse või kohaliku kogukonna saadav hüvitis või kasu arendustest.

²¹ AB Artes Terrae OÜ. 2020. Meretuulikuparkide arendamise edendamiseks visuaalse mõju hindamise meetodiliste soovitude juhendmaterjal. <https://www.fin.ee/media/2706/download>

Nähtavusanalüüsi alusel valitakse kuni 10 vaatepunkti – kohad kuhu on avalik ligipääs, kust tuulepark võib jääda nähtav ning eelistatakse väärtuslike maastike ja/või kaunite teelõikude esinemisalasid. Punktidest koostatakse fotomontaažid. Eelistatakse kavandatavastest tuulikutest kuni 10 km raadiuses paiknevaid vaatekohti, sest kaugemal ei tundu tuulepark inimsilmale enam selgelt eristatav/domineeriv. Kaugemate vaatepunktide kohta on asjakohane koostada fotomontaaže kui tegu on väga olulise vaatepunktiga (nt mõni oluline turismiobjekt) ja esineb nähtavusanalüüsist lähtuvalt oluline vaate muutus.

3.4.4 Jäätmete ke

Tuuleparkide ehitusetapis tekkivad jäätmed ja nende käitluse korraldamine on sarnane tavapärasele ehitusaegsele jäätmekorraldusele. Asjakohaste meetmete rakendamisel (jäätmete korrektne kogumine ja äravedu jms) ei ole jäätmetekkel tõenäoliselt olulist mõju keskkonnale.

Tuulepargi käitamise käigus tekib samuti jäätmeid, milleks on näiteks erinevad kuluosad, vanaõlid jms. Jäätmekäitluse korraldusel tuleb järgida kehtivat jäätmealast seadusandlust. Jäätmekäitluse õiguspärasel korraldamisel ei ole oodata sellega kaasnevat olulist keskkonnamõju.

Suurim jäätmete ke kaasneb tuulepargi likvideerimise etapiga. Jäätmete kogusest ja käitlusviisidest antakse KSH aruandes ülevaade.

3.4.5 Võimalik mõju kultuuripärandile

Detailplaneeringu alal ega selle lähipiirkonnas ei paikne muinsuskaitseaduse alusel kaitstavaid objekte ega arheoloogiatundlike alasid.

Detailplaneeringu alale jääb ptk 2.8 kohaselt kaheksa pärandkultuuriobjekti. Mõju pärandkultuuriobjektidele hinnatakse eksperthinnanguna lähtudes objektide säilimisest ja väärtusest.

3.4.6 Võimalik mõju kliimamuutustele ja kliimakindlus

Tuuleparkide rajamine elektri tootmiseks tähendab taastuvatel energiaallikatel põhineva elektrienergia tootmise osakaalu suurendamist, mis loob eeldused fossiilsete kütuste põletamisel eralduvate kasvuhoonegaaside vähendamiseks **omades seeläbi potentsiaalset positiivset mõju kliimamuutuste pidurdamisele**. Samas kaasneb tegevusega metsamaa raadamine ja süsinikku siduva mulla eemaldamine. Metsamaa raadamine ja eeskätt turvasmuldade eemaldamine ning veerežiimi muutus põhjustab pöördumatu muutuse keskkonnas ning see **mõjutab süsiniku talletamist ja sidumist. KSH käigus hinnatakse tegevuse mõju kliimamuutustele**. Mõju hindamisel lähtutakse Maailmapanga juhendist „*EIB Project Carbon Footprint Methodologies. Methodologies for the assessment of project greenhouse gas emissions and emission variations*“ ning leitakse tuulepargi rajamise ja kasutamisega kaasnev kasvuhoonegaaside heide CO₂ ekvivalendina. Arvestatakse maakasutuse muutusega kaasnevat CO₂ sidumise muutust ning taastuvenergia tootmisega kaasnevat CO_{2ekv} heitkoguse vähendamist.

Erialakirjanduse andmetel ja kliimamuutustega kohanemise arengukavast lähtuvalt käsitletakse ka kliimamuutuste (sagenevate tormide, tugevnevate tuulte ja jäitepäevade sagenemise tingimuses) võimalikku mõju tuuleparkidele ja nendega seotud taristule.

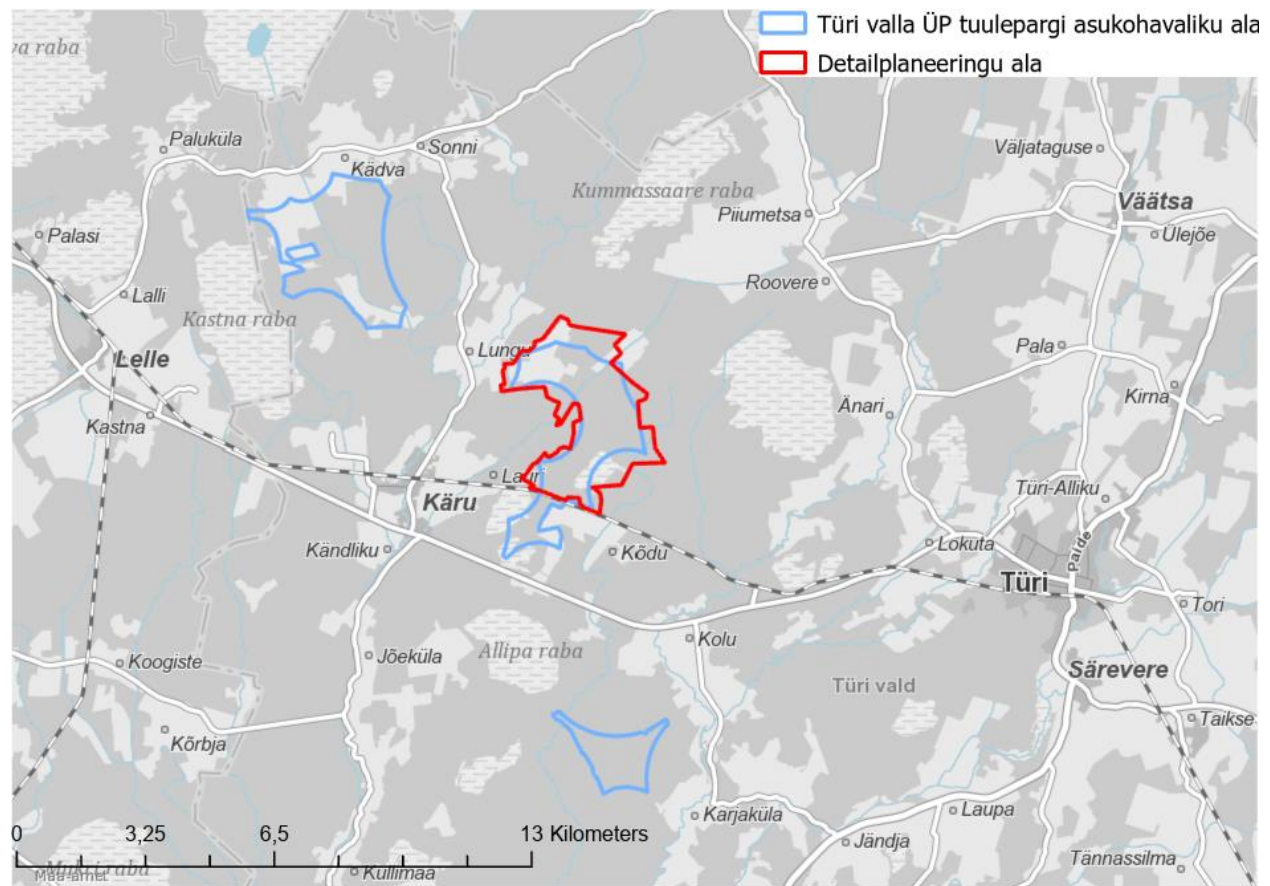
3.4.7 Piiriülese keskkonnamõju esinemise võimalikkus

Detailplaneeringu ala asub riigipiirist eemal. KSH ekspertgrupp riigipiiriülese mõju esinemise võimalust (KeHJS § 30 või Espoo konventsiooni mõistes) ei näe ja teemat seega KSH aruandes täiendavalt ei käsitleta.

3.4.8 Kumulatiivse mõju võimalikkus arvestades teiste ümbruskonna arendusprojektidega

Liitmõju ehk kumulatiivne mõju on üksikute mõjutegurite kuhjuv mõju. Nt eri kavade ja projektide ellurakendamisel ühteaegu tekkiv mõju. Mõjude kumulatiivsust arvestatakse eespool peatükkides käsitletud iga teema hindamise juures integreeritult tavapärase keskkonnamõjude hindamise loogilise osana.

Türi vallas kehtib Türi valla üldplaneering, mille koostamise käigus viidi läbi ka tuuleparkide asukohavaliku analüüs. Türi vallas on määratud kolm tuulepargi asukohavaliku ala (Joonis 9).

Joonis 9. Tuuleenergia arenduspiirkondade paiknemine Türi vallas. Joonise aluskaart: Maa-amet WMS: Halltoonides kaart.

Aspektides, kus vajalik teave on käesoleva KSH objektiks oleva KSH koostamise ajaperioodil olemas, püütakse koosmõjusid läbivalt hinnata ja arvestada koos teiste tuuleparkide arendusaladega.

KSH käigus käsitletakse mõjude kumuleerumist ja koosmõjusid piirkonna teiste teadaolevate arendusprojektidega kui selliseid planeeringuid või projekte planeeringu protsessi käigus tuvastatakse.

Hindamist viiakse läbi lähtudes olemasolevast teabest teiste arenduste osas (koosmõju ja mõjude kumuleerumist ei ole võimalik hinnata kui teada ei ole koosmõju avaldada võivate projektide parameetrid). Peamiselt võivad koosmõjud avalduda teiste tuuleparkide projektidega. Koosmõjusid hinnatakse iga hinnatava mõjuvaldkonna puhul kui see osutub asjakohaseks ehk koosmõjude esinemist võib eeldada.

3.4.9 Muud mõjud

Riigikaitselistele objektidele (eeskätt radaritele) mõju hindamisel lähtutakse Kaitseministeeriumi vastavast hinnangust. Planeeringu algatamisel on lähtunud teadmisest, et alale on Kaitseministeeriumi andmetel võimalik püstitada kuni 150 m kõrguseid tuulikuid (masti ja tiivikulaba kogupikkus). Alal kaob kõrguspiirang 2025. a, et rajada üle 150 m kõrguseid tuulikuid. Seega on lähiaastatel oodata täiendavate kompensatsioonimehhanismide rakendamist, mis kaotaks alalt kõrguspiirangud.

Tuulikuid seostatakse mobiili-, raadioside- ja televisioonisignaali häiringutega. KSH aruandes antakse kirjandusallikatel põhinev ülevaade antud mõjude esinemise võimalikkuse osas. Detailplaneeringu koostamisel tehakse koostööd sidevõrkude haldajatega.

KSH aruandes käsitletakse avariiolekordade esinemise võimalikkust ja tagajärgi ning kirjeldatakse meetmeid, millega on võimalik negatiivset keskkonnamõju leevendada/vältida. Käsitletakse ka mõju liiklusohutusele. Mõju hinnatakse eksperthinnangu vormis lähtudes erialakirjandusest.

4 Osapooled ja KSH ekspertgrupp

Detailplaneeringu ja KSH koostamise osapooled on järgmised:

- detailplaneeringu ja KSH algataja ja kehtestaja on Türi Vallavolikogu ning detailplaneeringu koostaja ja koostamise korraldaja on Türi Vallavalitsus;
- detailplaneeringust huvitatud isikud on TMV Green OÜ (kontaktisik Jaanus Kivirand, tel +372 5345 9304, e-post jaanus.kivirand@tmvpower.ee), Evecon Wind OÜ (kontaktisik Gert Virves, tel +372 504 2250, e-post gert@evecon.ee), Sunly Wind OÜ (kontaktisik Sander Lõuk, tel +372 5197 2700, e-post sander.louk@sunly.ee) ja Riigimetsa Majandamise Keskus (kontaktisik Katrin Kivioja, tel +372 5330 0461, e-post katrin.kivioja@rmk.ee);
- detailplaneeringu koostamise konsultant on AB Artes Terrae OÜ (Tartu maakond, Tartu linn, Kүүütri tn 14, 51007; e-post: heiki@artes.ee; tel: +372 509 1874; kontaktisik: Heiki Kalberg);
- KSH koostaja on LEMMA OÜ (Harju maakond, Tallinn, Kristiine linnaosa, Värvi tn 5, 10621; e-post: piret@lemma.ee; tel: +372 505 9914; kontaktisik: Piret Toonpere).

KeHJS § 36 lg 2 p 8 kohaselt tuleb KSH programmis esitada eksperdirühma koosseis, nimetades ja põhjendades, milliseid valdkondi ja millist mõju hakkab iga rühma kuuluv isik hindama.

Tabel 4. KSH ekspertrühma koosseis.

Valdkond	Ekspert	Pädevus
KSH juhtekspert Töögrupi töö koordineerimine, sotsiaal-majanduslike mõjude ja Natura hindamise teostamine (juhtekspert koostab Natura hindamist arvestades eriala-ekspertide sisendit); tuulikute spetsiifiliste mõjude hindamine nagu varjutus ja müra. Lisaks ülejäänud teiste ekspertide poolt katmata mõjuvaldkonnad.	Piret Toonpere	Loodusteaduse bakalaureus keskkonnatehnoloogia eriala ökosüsteemide tehnoloogia suunal ja tehnikateaduse magister keskkonnakorralduse ja puhtama tootmise erialal. Magistritöö koostatud tuulikute müra ja varjutuse teemal. Juhtekspert omab KMH litsentsi (KMH0153) ja seega vastavalt KeHJS § 34 lg 5 KSH juhtimise õigust. Pärnu-Tori eriplaneeringu ehk nn Põlendmaa tuulepargi eriplaneeringu I etapi keskkonnamõju strateegiline hindamine
Keskkonnakirjelduse koondamine, mõjud looduskeskkonnale, hüdrogeoloogiliste tingimustega seotud küsimused ja kartograafia	Heli Aun	Tehnikateaduse magister geotehnoloogia erialal. Arussaare dolokivikarjääri kasutuselevõtuga seotud KMH, Vinni, Vinni II, Vinni III mäeeraldiste kasutuselevõtuga seotud KMH Pärnu-Tori eriplaneeringu ehk nn Põlendmaa tuulepargi eriplaneeringu I etapi keskkonnamõju strateegiline hindamine
Mõju kliimamuutustele	Liis Promvalds	Magistrikraad keskkonnakorraldus ja -poliitika eriala Süsiniku jalajälge, kliimakindlust ja jätkusuutlikkust puudutavate hinnangute koostamine

Valdkond	Ekspert	Pädevus
Mõjud looduskeskkonnale, sh rohevõrgustikule ja kaitsealadele; WindPro modelleeringute koostamine	Laura Elina Tuovinen	Tehnikateaduse magister kinnisvara- ja maakorralduse erialal, Maastikukujunduse bakalaureus. Läbinud tarkvara WindPro tootjapoolse koolituse 2022 aastal.
Mõju pinnasele, veerežiimile ja veekeskkonnale	Mihkel Vaarik	Diplomeeritud veemajanduse insener. Paldiski linnas Selja tuulepargi detailplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine (mõjud veerežiimile).
Mõju linnustikule, sh Natura hindamises osalemine linnustiku eksperdina	Midges OÜ: Liisi Peets ja Anneli Albert	Keskonnaagentuurile linnustiku uuringud tuuleenergeetika eelisarendusalade leidmiseks: Türi-Järva uuringualal ja Tõrva uuringualal
Mõju nahkhiirtele	Loodusekspert OÜ: Ants Tull	Doktorikraad zooloogia ja hüdrobioloogia erialal Põhja pst ja Muuseumi tee rekonstrueerimise ja rajamise põhiprojekti keskkonnamõju eelhindangu uuring nahkhiirte esinemise ja võimalike leevendusmeetmete rakendamise osas
Mõju rohevõrgustikule	Loodusekspert OÜ: Ants Tull	Doktorikraad zooloogia ja hüdrobioloogia erialal. Põlendmaa tuugenite planeeringualade ulukiuuring. Uuringu aruanne.
Visuaalsed mõjud	Astrid Koplímäe Piret Toonpere	Loodusteaduse magister keskkonnakorralduse erialal. Magistritöö teema „Tuuleparkide visuaalne mõju maastikule ja selle vähendamise võimalused“. WindPro nähtavusanalüüsi ja visualiseeringute koostamise kogemus alates 2009 aastast.

KSH läbiviimise käigus konsulteeritakse vastavalt vajadusele täiendavate ekspertidega.

Isikud ja asjaomased asutused, keda kavandatav tegevus võib eeldatavalt mõjutada või kellel võib olla põhjendatud huvi tegevuse vastu, on KMH programmi koostamise ajal määratletud Tabel 5-s. KMH käigus asjaolude selgumisel võib mõjutavate ja/või huvitatud isikute ja asjaomaste asutuste nimekirja täiendada.

Tabel 5. Kaasatavad osapooled ning koostöö tegijad (nimekirja täiendatakse jooksvalt).

Osapool	Kaasamise/koostöö põhjendus
Koostöö tegijad	
Kaitseministeerium	Kui planeeringuga kavandatakse tuuleparki ja planeeringu elluviimine võib kaasa tuua riigikaitse ehitiste planeeritud töövõime vähenemise.
Keskkonnaamet	Planeeringu elluviimisega võib kaasneda oluline keskkonnamõju, planeeringualal asuvad kaitsealused objektid.
Kliimaministeerium	Planeeringualal asub maavarade registris olev maardla.
Muinsuskaitseamet	Planeeringualal asuvad kinnismälestised ja arheoloogiatundlikud alad.
Politsei- ja Piirivalveamet	Kavandatakse üle 28m kõrgust tuulegeneraatorit ja seega kuulub tegevus PPA poolt kooskõlastatavasse valdkonda.

Põllumajandus- ja Toiduamet	Planeeringualal asuvad maaparandussüsteemid ning kavandatav tegevus võib mõjutada maaparandussüsteemi nõuetekohast toimimist.
Päästeamet	Planeering käsitleb tuleohutusnõudeid.
Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus	Planeeringuga kavandatakse üle 28 m kõrgust ehitist.
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	Planeeringuala on raudtee kaitsevööndis, planeeringualal asub raudteerajatis.
Terviseamet	Planeeringuga käsitletakse tervisekaitsenõuete rakendamist, sh müra ja vibratsiooni teemasid.
Transpordiamet	Kavandatakse üle 45 m kõrgust ehitist, mis võib põhjustada maanteel liiklejatele visuaalseid häiringuid, samuti võivad kõrgehitised mõjutada lennuliiklust.
Kaasatavad isikud ja asutused	
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Põllumajanduspoliitika kujundaja. Reformimata riigimaade ja maaüksuste, mille volitatud asutus on Maa-amet, osas annab detailplaneeringule seisukoha Regionaal- ja Põllumajandusministeerium.
Keskkonnaagentuur	Tervikliku ja ühiskonnas nõutud keskkonna-, ilma- ja kliimateenuse pakkuja, objektiivse keskkonnainfo esmaallikas.
Maa-amet	Osa riigimaade valdaja.
Elering AS, Elektrilevi OÜ	Elektripaigaldiste valdajad.
Käru kogukonnakogu	Kavandatav tegevus võib puudutada nende õiguseid/soov kaasa rääkida.
Edelaraudtee AS	Osutab raudteefrastruktuuri kasutada andmise teenust raudteeveo-ettevõtjatele ja veeremiomanikele koos liikluse korraldamisega.
Siseministeeriumi infotehnoloogia-arenduskeskus	Riiklike sidesüsteemide toimimise eest vastutajad.
Telia Eesti AS, Elisa Eesti AS, Tele2 Eesti AS, AS STV, AS Levira, LEVIKOM EESTI OÜ	Piirkonnas teadaolevad mobiilside ja sideteenuste pakkujad.
Eesti Keskkonnaühenduste Koda	Keskkonnaorganisatsioone ühendav organisatsioon.
Maaelu Teadmuskeskus	Väärtuslike põllumajandusmaade massiivide määramise konsultatsioon.
Kogukonnad, ühendused, seltsid (nimekiri selgub planeeringu protsessi käigus)	Kavandatav tegevus võib puudutada nende õiguseid/soov kaasa rääkida.
Laiem avalikkus, planeeringuala kinnistute omanikud ja naaberkinnistute omanikud, piirkonna elanikud, vallas tegutsevad ettevõtted jt	Võimalikud asjast huvitatud või mõjutatud isikud. Kaasatud olemise soovist on võimalik teada anda vallavalitsusele, samuti on antud võimalus kaasatud olemise soovi väljendada avalikel aruteludel. Tabelis ei tooda eraldi välja kaasatud olemise soovi avaldanud isikuid, vastav nimekiri on omavalitustel ja seda täiendatakse jooksvalt.

5 Ajakava

Detailplaneeringu ja KSH ajakava koostamise aluseks on seadustega (PlanS, KeHJS, HMS) sätestatud planeeringu ja KSH menetlused. Vastavalt KeHJS §36 lg 2 p-le 4 sisaldab KSH programm keskkonnamõju strateegilise hindamise ja selle tulemuste avalikustamise ajakava, mis tuleneb strateegilise planeerimisdokumendi koostamise ajakavast.

Planeeringu koostamise ja KSH menetlus ühendatakse võimalikult ulatuslikult.

Detailplaneeringu lahenduse väljatöötamine ja KSH läbiviimine ning nende avalikustamised viiakse läbi vastastikku seostatult, üheaegselt ja samade avalike väljapanekute ning arutelude raames.

Detailplaneeringu lahenduse väljatöötamine toimub kohaliku omavalitsuse spetsialistide, avalikkuse ja erinevate ametkondade ja huvigruppide koostöös.

Detailplaneeringu koostamise raames viiakse protsessi erinevates etappides läbi töökoosolekuid ning avalikke arutelusid (planeeringu eskiisi ja KSH aruande eelnõu avaliku väljapaneku tulemuste avalik arutelu (vajadusel veebis), planeeringu avaliku väljapaneku tulemuste avalik arutelu). Töökoosolekute ja arutelude tulemused on aluseks lahenduse väljatöötamisel ja täpsustamisel.

Tabel 6. KSH ja detailplaneeringu koostamise ajakava.

Etapp	Aeg
DP ja KSH algatamine	Türi Vallavolikogu 29. märtsi 2023 otsusega nr 37.
DP lähteseisukohtade ja KSH programmi koostamine	Jaanuar–Veebruar 2024
DP lähteseisukohtade ja KSH programmi kohta ettepanekute küsimine planeerimisseaduses nimetatud isikutelt ja asutustelt (tähtaeg seisukoha esitamiseks antakse mitte vähem kui 30 päeva)	Juuni 2024
PlanS-ist mitte tulenev avalik huvigruppide (eeskätt kohalike elanike) kaasamiskoosolek arvestades objekti eeldatavat avalikku huvi. Koosolekust teavitatakse kohalikes lehtedes, omavalitsuste veebilehtedel ja omavalitsuse sotsiaalmeedias.	Juuni 2024
Laekunud ettepanekutele vastusseisukohtade väljatöötamine, materjalide täiendamine	Juuli 2024
DP lähteseisukohtade ja KSH programmi (koos esitatud ettepanekutega) avalikustamine veebilehel	August 2024
DP ja KSH aruande eelnõu koostamine Elustiku inventuuride teostamine, vastavalt lähteseisukohtadele peavad linnustiku andma terve hooaja ülevaate ja kajastama ka rännet, seega tuleb välitööd läbi viia märts – november. KSH aruanne on võimalik kokku panna peale inventuuri valmimist.	Märts–Detsember 2024
DP ja KSH aruande eelnõu esitamine tellijatele ja huvitatud isikutele, vastavalt ettepanekutele täienduste tegemine	Jaanuar 2025
DP ja KSH aruande eelnõu tutvustamine volikogudele, vajadusel omavalitsuse ettepanekul dokumentide täiendamine	Veebruar 2025
DP ja KSH aruande eelnõu avalikust väljapanekust kaasatavate ja koostöö tegijate teavitamine (14 päeva enne avalikustamist)	Märts 2025
DP ja KSH aruande eelnõu avalikust väljapanekust teavitamine ajalehes, valla lehes ja kodulehel	
DP ja KSH aruande eelnõu avalik väljapanek (30 päeva)	Aprill–Mai 2025
DP ja KSH aruande eelnõu avalik arutelu	Juuni 2025

Türi vallas Kõdu, Lauri ja Lungu külade tuulepargi detailplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programm Versioon: 7.06.2024

Avaliku väljapaneku tulemuste ja avaliku arutelu tulemuste kohta info avaldamine ajalehes ja valla kodulehel	Juuni 2025
DP ja KSH aruande eelnõu täiendamine tulenevalt avalikustamise tulemustest	Juuni–Juuli 2025
DP ja KSH aruande eelnõu kooskõlastamiseks ja arvamuse avaldamiseks esitamine kaasatutele	August–september 2025
DP ja KSH aruande eelnõu muutmine ja täiendamine vastavalt seisukohtadele Laekunud seisukohtadele vastamine Vajadusel kooskõlastamise kordamine	September–oktoober 2025
DP vastuvõtmine ja avalikust arutelust teavitamine ajalehes ja valla kodulehel ning kirjaga asutustele, koostöö tegijatele ja kaasatavatele	November 2025
DP avalik väljapanek, arutelu ja kirjalikult esitatud arvamustele vastamine	Detsember 2025–Jaanuar 2026
DP esitatakse heakskiitmiseks Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile	Märts 2026
DP kehtestamine ja sellest teavitamine	Mai–juuni 2026
Kehtestatud DP esitamine Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ja Maa-ametile	Juuni 2026

Programmi koostamise hetkel ei ole keskkonnamõju hindamise protsessi ajalist kulgemist võimalik täpsemalt paika panna, mistõttu on esitatud ajakava esialgselt eeldatav.

Lisad

Lisa 1 - Detailplaneeringu ja KSH algatamise otsus

TÜRI VALLAVOLIKOGU OTSUS

Detailplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine

29. märts 2023 nr 37

Türi Vallavolikogu 24. novembri 2022 otsusega nr 56 kehtestatud Türi valla üldplaneeringuga on Türi valla haldusterritooriumil olulise ruumilise objektina määratud kolm potentsiaalset tuulepargiala. Üldplaneeringuga kavandatud aladel hinnatakse ja määratakse tuulepargi rajamise võimalused ja tingimused detailplaneeringu koostamise menetluses.

Sunly Wind OÜ, TMV Green OÜ, Evecon Wind OÜ ja Riigimetsa Majandamise Keskus (edaspidi ühiselt ka *taotlejad*) esitasid Türi Vallavalitsusele taotlused (registreeritud Türi Vallavalitsuse dokumendiregistris vastavalt 19. detsembril 2022 nr 7-1.4/4823, nr 7-1.4/4824, nr 7-1.4/4841 ja 28. veebruaril 2023 nr 7-1.4/913) Türi vallas Kõdu, Lauri ja Lungu külade alal detailplaneeringu algatamiseks eesmärgiga selgitada Türi valla üldplaneeringuga määratud tuulepargi alal välja vastava ala ruumiline võimalik terviklahendus, sh tuulikute parameetrid (kõrgus, võimsus, paigutus).

Detailplaneeringu ala suurus on orienteeruvalt 1006 ha (märgitud otsuse lisal) ning on arvestatud, et detailplaneeringu koostamise protsessi käigus võib planeeringuala tuulepargi tehnovõrkude rajamise eesmärgil laieneda. Detailplaneeringuala laiendamise vajaduse tekkimisel täiendatakse detailplaneeringu koostamist eraldi otsusega ning vajadusel kaasatakse detailplaneeringu protsessi laienedud alale jäävate maade omanikud.

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6 lõike 1 punktist 34 ja planeerimisseaduse (PlanS) § 125 lõikest 5 tulenevalt tuleb juhul, kui planeering on aluseks olulise keskkonnamõjuga tegevusele, teha detailplaneeringu koostamisel ka keskkonnamõju strateegiline hindamine. PlanS § 124 lõike 7 alusel lähtutakse detailplaneeringu menetlemisel juhul, kui detailplaneeringu koostamisel on nõutav keskkonnamõju strateegiline hindamine, üldplaneeringu menetlemisele ettenähtud nõuetest. PlanS § 77 lõikest 1 lähtuvalt algatab üldplaneeringu ja strateegilise hindamise volikogu otsusega.

Eeltoodust lähtuvalt on detailplaneeringu koostamise algataja ja kehtestaja Türi Vallavolikogu, koostamise korraldaja on Türi Vallavalitsus kui ametiasutus.

Detailplaneeringu koostaja ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) teostaja leitakse hankemenetluse korras.

Arvestades eelmärgitud ning Türi Vallavolikogu 24. novembri 2022 otsusega nr 56 kehtestatud Türi valla üldplaneeringut, on otsus antud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 22 lõike 2, planeerimisseaduse § 77 lõike 1, § 124 lõike 7, § 125 lõike 2 ja § 128 lõike 1 ning keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 33 lõike 1 punkti 1, § 34 lõike 2 ja § 35 lõike 1 alusel.

1. Algatada Türi vallas Kõdu, Lauri ja Lungu külade alal tuuleparkide ja nende toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks detailplaneering ning planeeringu keskkonnamõju strateegiline

2(2)

hindamine koos vajalike uuringute teostamisega. Planeeringuala on märgitud otsusele lisatud asendiplaanil ning planeeringuala pindala on ligikaudu 1006 ha.

2. Kõdu, Lauri ja Lungu külade alal detailplaneeringu ja keskkonnamõtjude strateegilise hindamise algatamise eesmärk on rajada üldplaneeringuga ettenähtud perspektiivsele tuuleenergia alale taastuenergiapark (tuuleenergia ning elektrienergiasalvestid). Planeeringuga muudetakse maakasutuse sihtotstarbeid osaliselt elektrienergia tootmise ja jaotamise ehitise jaoks (vajadusel moodustatakse eraldi krundid) ning määratakse ehitusõigus tuulikute ja energiasalvestite rajamiseks. Planeeringuga lahendatakse ka kruntidele juurdepääsud, teealad, tehnovõrkudega varustamine ning heakorra küsimused. Lisaks määratakse kitsendustega alad ja vajadus maa avalikku kasutusse võtmiseks või servituutide seadmiseks.

3. Ehitistena on kavandatud rajada elektrialajaam, energiasalvesti või -salvestite koht või kohad ja elektrituulikud ning nende toimimiseks vajalik taristu, samuti ühendusteel.

4. Türi Vallavalitsusel kui ametiasutusel (edaspidi *ametiasutus*) korraldada detailplaneeringu koostamise ja keskkonnamõtju strateegilise hindamise toimingud ning sõlmida kaasnevate kulude kandmiseks huvitatud isikutega leping.

5. Ametiasutusel korraldada otsuses märgitud ülesannete täitmiseks vajalikud hankemenetlused detailplaneeringu koostaja ja keskkonnamõtju strateegilise hindaja leidmiseks ning sõlmida lepingud detailplaneeringu, keskkonnamõtju strateegilise hindamise ja vajalike uuringute teostamiseks.

6. Kohaliku omavalitsuse või kohaliku kogukonna saadav hüvitis või kasu kavandatavast arendusest lepitakse kokku planeeringu koostamise käigus enne planeeringu kehtestamist.

7. Türi vald ei võta detailplaneeringu algatamise ja võimalusel kehtestamisega kohustust välja ehitada planeeringukohaseid rajatise, sealhulgas avalikuks kasutamiseks ettenähtud teid ja sellega seonduvad rajatise, välisvalgustust ning tehnorajatise. Planeeringu kohaste rajatiste väljaehitamise kohustuse täitmiseks vallaeelarvest raha ei eraldata, välja arvatud juhul, kui rajatiste finantseerimise eraldi kokku ei lepi. Enne planeeringu vastuvõtmist tuleb ametiasutusel planeeringukohaste rajatiste väljaehitamiseks või väljaehitamise seotud kulude täielikuks või osaliseks kandmiseks korraldada planeeringu koostamisest huvitatud isikutega haldusleping.

8. Ametiasutusel avaldada teade detailplaneeringu ja keskkonnamõtju strateegilise hindamise algatamisest Ametlikes Teadaannetes ja Türi valla veebilehel ning ajalehtedes Türi Rahvaleht ja Järva Teataja.

9. Detailplaneeringu ja keskkonnamõtju strateegilise hindamise algatamise otsusega on võimalik tutvuda Türi valla veebilehel <https://www.tyri.ee/uldinfo>.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marge Hirtentreu
vallavolikogu esimees